

Vijf PKVW-eisen onder de loep

Evaluatie van K4, K5, G11, W2 en W5

Amsterdam, 10 mei 2004

Nicole Smits
Petra Reijnhoudt

Inhoudsopgave

Samenvatting en aanbevelingen	4
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Onderzoeksvragen	7
1.3 Werkwijze	8
1.4 Leeswijzer	9
2 Vormen de eisen een struikelblok voor het keurmerk?	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Analyse van dispensatieverzoeken	10
2.3 Analyse van inspecties door R2B	11
2.4 Conclusie	13
3 K4: Achterpaden	14
3.1 De eis inhoudelijk	14
3.2 Veel voorkomende opmerkingen	14
3.3 Incidentele opmerkingen	18
3.4 Aanbevelingen K4 achterpaden	19
4 K5: Erfafscheidingen	20
4.1 De eis inhoudelijk	20
4.2 Veel voorkomende opmerkingen	20
4.3 Aanbevelingen K5 erfafscheidingen	22
5 G11: Parkeergarage (behorend bij een woongebouw)	23
5.1 De eis inhoudelijk	23
5.2 Veel voorkomende opmerkingen	23
5.3 Incidentele opmerkingen	27
5.4 Aanbevelingen G11 parkeergarage	27
6 W2: Entree; zicht en verlichting	29
6.1 De eis inhoudelijk	29
6.2 Veel voorkomende opmerkingen	29
6.3 Incidentele opmerkingen	32
6.4 Aanbevelingen W2 entree	33
7 W5: Ramen en ventilatie-openingen; inbraakwerendheid gevelelementen	34
7.1 De eis inhoudelijk	34
7.2 Veel voorkomende opmerkingen	34
7.3 Incidentele opmerkingen	36
7.4 Aanbevelingen	36
8 Conclusie en nabeschuwing	38
8.1 Van de inhoud...	38
8.2 via de vorm, ...	38
8.3 en de zaken eromheen,...	38
8.4 naar de toekomst,	39
8.5 en een voorzichtige conclusie.	39

Bijlagen		
Bijlage 1	Overige opmerkingen	42
Bijlage 2	Respondenten	47
Bijlage 3	Analyse van dispensaties	48
Bijlage 4	Input projectleiders	55
Bijlage 5	Resultaten uit de interviews	60
Bijlage 6	Verslag van de expertmeeting	68
Bijlage 7	Literatuurlijst	74

Samenvatting en aanbevelingen

Onderzoeksopzet

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] is als instrument effectief gebleken. Het aantal uitgereikte keurmerken en certificaten blijft echter achter bij de verwachting. Daar kunnen een aantal redenen voor zijn, onder andere de inhoud van het eisenpakket. Uit ervaringen tot nu toe blijkt dat het merendeel van de eisen geen probleem oplevert. Slechts een aantal eisen is moeilijk te halen:

- 1 K4: achterpaden;
- 2 K5: erfafscheidingen;
- 3 G11: parkeergarage (behorend bij een woongebouw);
- 4 W2: entree, zicht en verlichting;
- 5 W5: ramen en ventilatieopeningen.

Het Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen heeft DSP-groep opdracht gegeven naar deze vijf eisen een kwalitatief onderzoek te doen en antwoord te geven op de volgende vraag:

Op welke manier zouden de eisen W2, W5, G11, K4 en K5 van het Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] Handboek Nieuwbouw inhoudelijk en/of tekstueel aangepast kunnen worden, zodat in de toekomst het behalen van een volledige keurmerk makkelijker bereikbaar wordt, zónder dat dit een significant effect heeft op de criminaliteit en onveiligheidsgevoelens?

Deze vraag bestaat uit vier subvragen.

- In hoeveel gevallen loopt het verkrijgen van het keurmerk daadwerkelijk spaak op één van de vijf genoemde eisen?
- Welke problemen doen zich precies voor bij ieder van de vijf eisen?
- Op welke manier zou de eis aangepast kunnen worden?
- welke uitspraken kunnen gedaan worden over het effect van aanpassing van de eis op de criminaliteit en onveiligheidsgevoelens?

De antwoorden zijn gezocht in verschillende bronnen: analyse van allerlei documenten, ervaringen van regionale projectleiders, interviews, schouwen, een expertmeeting en aanvullend literatuuronderzoek naar de effectiviteit van maatregelen.

Resultaten

Alhoewel meteen duidelijk werd uit het onderzoek dat de meeste deelnemers in het project problemen ondervinden met de vijf eisen, is het niet mogelijk om harde uitspraken te doen over de hoeveelheid projecten die daadwerkelijk spaak lopen op één van de vijf eisen. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat het verkrijgen van een keurmerk voor een nieuwbouwproject een kwestie van een lange adem is. Soms gaan er jaren over heen voordat een projectleider (nadat deze is gevraagd een plan te becomingentariëren) het desbetreffende project weer terugziet, óf niet.

Er wordt niet bijgehouden welke plannen ter advies zijn aangeboden, wat er geadviseerd is en of en hoe de plannen vervolgens voor een tweede keer worden aangeboden aan de bouwplanadviseur ter advisering.

Tijdens het onderzoek bleken aan ieder van de vijf eisen wel meerdere facetten te zitten die veel problemen opleveren. Voor ieder van die facetten zijn aanbevelingen gegeven op verschillende onderdelen van de eis.

Bij de *achterpaden* liggen de knelpunten op allerlei terreinen: onthoeking, doodlopendheid, breedte, verlichting, hekwerken en de definiëring van het verbindingspad.

We adviseren K4 als basiseis te handhaven en de tekst op diverse punten aan te passen. In § 3.4 staan de aandachtspunten genoemd.

Ten aanzien van de *erfafscheidingen* leidt de grote vrijheid om te interpreteren vaak tot onduidelijkheid. Zo is onduidelijk op welke plaats de erfafscheidingen volgens K4 noodzakelijk zijn en in hoeverre opklimbaarheid en transparantie geëist moeten worden.

We adviseren van K5 een aanvullende eis te maken en de tekst van de eis zodanig aan te passen, dat duidelijk wordt wat echt verplicht is en wat niet meer dan een tip is. Meer inhoudelijke aandachtspunten voor de tekstwijziging staan in § 4.3.

In *parkeergarages* van woongebouwen zijn bergingen direct aan de parkeervloer een veelvoorkomend probleem, evenals het feit dat steeds meer verschillende soorten parkeergarages voorkomen. Ook verlichting, brandveiligheid en spiegels levert regelmatig discussie op.

G11 moet ons inziens als basiseis gehandhaafd blijven maar behoeft bijstelling, zodat hij beter toepasbaar is op de nieuwe situaties. Deze en de overige aanbevelingen staan in § 5.4.

Bij de *entree* naar de woningen zijn met name problemen met verlichting bij de entrees en de definiëring van 'nissen', 'entrees' en 'openbare ruimte'. De aanbevelingen in § 6.4 betekenen vooral dat de in W2 gehanteerde termen helderder gedefinieerd moeten worden. Handhaven als basiseis staat buiten twijfel.

W5 is in het onderzoek meegenomen omdat discussie is over de eisen die ten aanzien van de glaslatten (moeten) worden gesteld. Uit dit onderzoek blijkt dat in W5 geen eisen over glaslatten gesteld hoeven te worden, omdat dat in de NEN 5096 al gebeurt. Het gebruik van raamboompjes door bewoners en de eisen die ten aanzien van gebruiksgemak worden gesteld zijn ook door veel respondenten als problematisch bestempeld. Voorlichting aan bewoners en het objectieveren van de eisen die aan gebruiksgemak worden gesteld, worden in § 7.4 aanbevolen.

Behalve bovenstaande problemen en aanbevelingen, die door veel of in ieder geval meerdere respondenten worden gesteund, zijn ook allerlei opmerkingen en punten ter verbetering aangedragen door slechts één persoon. Al die losse punten zullen hier niet herhaald worden, maar kunnen in ieder hoofdstuk (3 t/m 7) gevonden worden in de paragraaf 'incidentele opmerkingen'.

Wanneer we kijken naar de voorgestelde aanpassingen van de eisen valt op dat vooralsnog gefocust wordt op het handhaven van de eisen als basiseis (behalve K5) en het aanpassen van de eisen zodat ze beter aansluiten bij de huidige praktijk, huidige regelgeving of gewoon beter leesbaar zijn. Naar verwachting zal de aanpassing van deze eisen dus geen significant effect hebben op het veiligheidsgevoel of de criminaliteit.

Een punt dat buiten de scope van dit onderzoek valt is de vraag of de aanpassing van de eisen er daadwerkelijk voor gaat zorgen dat er méér keurmerken afgegeven worden. Uit het onderzoek blijkt dat de hoeveelheid keurmerken langzaam toeneemt, maar dat dit een lange-termijn investering vergt omdat het gemiddeld vijf tot tien jaar duurt eer een project het keuringsstadium heeft bereikt. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat er nog steeds regionaal verschillende procedures gelden en dat men verschillend communiceert over het keurmerk. Verbetering en stroomlijning van die aspecten van het keurmerk zou ook nog een toename van het aantal keurmerken kunnen bewerkstelligen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Overal waar het Politiekeurmerk Veilig Wonen® wordt toegepast is sprake van een succes. Het risico van inbraak daalt met ruim 95% en het veiligheidsgevoel neemt toe. Dit blijkt uit uitgevoerde onderzoeken. Daarnaast heeft het Keurmerk als richtlijn voor sociale veiligheid in de woonomgeving in z'n algemeenheid steeds meer vorm en bekendheid gekregen, wat ook heeft geresulteerd in een toenemend aantal partners en een groeiend gebruik van het Keurmerk.

Het aantal certificaten blijft echter achter bij de verwachting. Gemiddeld worden er 50.000 per jaar gerealiseerd in de bestaande bouw en 10.000 in de nieuwbouw (in tegenstelling tot de 120.000 die er per jaar verwacht werden). Volgens het jaarverslag 2002 van het Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen zijn hier verschillende oorzaken voor aan te wijzen, onder andere de beperkte politie-inzet (ten opzichte van de verwachting) en de langere tijd die nodig blijkt voor het aanpassen van nieuwbouwplannen op wijk- en complexniveau. Ook de 'waarde' van het keurmerkcertificaat wordt nog niet voldoende op waarde geschat, deels door slechte voorlichting aan consumenten over veiligheid. Als laatste reden wordt genoemd het simpele feit dat het keurmerk niet geheel wordt uitgevoerd of dat het certificaat niet wordt aangevraagd.

Uit de ervaringen tot nu toe blijkt dat het merendeel van de eisen geen probleem oplevert en dat er slechts een aantal eisen is dat moeilijk te halen is of regelmatig voor dispensatie wordt voorgedragen. Dit zijn de eisen:

- K4: achterpaden;
- K5: erfafscheidingen;
- G11: parkeergarage (behorend bij een woongebouw);
- W2: entree, zicht en verlichting;
- W5: ramen en ventilatieopeningen.

Het Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen heeft DSP-groep opdracht gegeven naar deze vijf eisen onderzoek te doen.

1.2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek is opgezet rond de volgende centrale vraag:

Op welke manier zouden de eisen W2, W5, G11, K4 en K5 van het Politiekeurmerk Veilig Wonen® Handboek Nieuwbouw inhoudelijk en/of tekstueel aangepast kunnen worden, zodat in de toekomst het behalen van een volledig keurmerk makkelijker bereikbaar wordt, zonder dat dit een significant effect heeft op de criminaliteit en onveiligheidsgevoelens?

Deze vraag bestaat uit vier sub-vragen.

- *In hoeveel gevallen loopt het verkrijgen van het keurmerk daadwerkelijk spaak op één van de vijf genoemde eisen?*
- *Welke problemen doen zich precies voor bij ieder van de vijf eisen?*
- *Op welke manier zou de eis aangepast kunnen worden?*

- *Welke uitspraken kunnen gedaan worden over het effect van aanpassing van de eis op de criminaliteit en onveiligheid?*

1.3 Werkwijze

Het antwoord op de onderzoeksvragen is gezocht in verschillende bronnen.

Binnen de *deskresearch* zijn allerlei al verrichte onderzoeken bestudeerd. Analyses van dispensatieverzoeken en inspectierapporten van de finale toetsing geven aan of bepaalde eisen moeilijk of niet te behalen zijn en waarom. Onderzoeken naar gepleegde inbraken in gecertificeerde en niet-gecertificeerde woningen geven aan met welke modi operandi rekening gehouden moet worden bij het eventueel bijstellen van de eis. Tenslotte is binnen de fase van de deskresearch ook een oproep geplaatst bij regionale projectleiders om hun ervaringen ten aanzien van de vijf eisen te delen.

In *interviews* zijn de bevindingen uit de deskresearch verdiept en aangevuld. Gesprekken zijn gevoerd met een projectontwikkelaar, een regionaal projectleider, twee brandweermannen, een lid van de Dispensatiecommissie en een lid van de Commissie Normen en Onderzoek namens Aedes. De namen van de respondenten staan in bijlage 2.

Tijdens verschillende *schouwen* zijn wijken met en zonder keurmerk vergeleken in Waddinxveen en Rotterdam/Bergschenhoek. Doel van deze schouwen was om met name het belang van de vijf eisen voor de veiligheidsbeleving van bewoners te meten. Om organisatorische redenen en vanwege de barre weersomstandigheden is de input vanuit bewoners echter beperkt gebleven tot enkele korte interviews op straat. Dat is opgevangen door de aanwezige Politiekeurmerk deskundigen, die kunnen putten uit een ruime ervaring met bewoners.

Tenslotte is een *expertmeeting* gehouden, waarin de bevindingen van DSP-groep tot dat moment zijn voorgelegd aan de experts, en een discussie over bevindingen en ervaringen is gevoerd.

In tegenstelling tot de in de offerte genoemde tweede expertmeeting is gekozen om in plaats van de tweede expertmeeting een *aanvullend literatuuronderzoek* te doen. Doel van dat onderzoek was om ideeën op te doen van maatregelen (binnen de scope van de vijf eisen) die elders zijn toegepast en om inzicht te krijgen in de effectiviteit van mogelijke maatregelen.

Het eerste deel van de deskresearch heeft de input geleverd om de vraag te kunnen beantwoorden 'in hoeveel gevallen het verkrijgen van het keurmerk daadwerkelijk spaak loopt op één van de vijf eisen'. De deskresearch in z'n geheel, de interviews, schouwen, expertmeeting en het aanvullende literatuuronderzoek hebben de informatie opgeleverd waarmee in hoofdstuk 3 t/m 7 voor ieder van de vijf eisen geschetst wordt welke knelpunten bestaan en op welke manier de eisen aangepast zouden kunnen worden zonder dat dit een invloed heeft op de daadwerkelijke onveiligheid.

1.4 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** staat de eerste subvraag centraal: in hoeverre leveren de vijf eisen problemen op bij het verkrijgen van het keurmerk.

In de daarop volgende **hoofdstukken 3, 4, 5, 6 en 7** wordt per eis antwoord gegeven op de tweede, derde en vierde subvraag: welke knelpunten zich bij de desbetreffende eis voordoen, op welke manier de eis aangepast zou kunnen worden en wat het effect van aanpassing op criminaliteit en veiligheid is.

In ieder van die vijf hoofdstukken wordt eerst de inhoud en intentie van de eis uiteengezet. De input uit de verschillende bronnen wordt vervolgens in twee paragrafen besproken: één voor de veel voorkomende opmerkingen en één voor de incidentele opmerkingen. In de laatste paragraaf staan de aanbevelingen om de eis aan te passen en de punten waarover nog gediscussieerd zal moeten worden. De incidentele opmerkingen komen in die conclusies niet terug.

In **hoofdstuk 8** volgen algemene conclusies en een nabeschuiving.

De achtergronden van de gegevensverzameling staan bijeen in de bijlagen.

Bijlage 1 bevat de reacties van respondenten die betrekking op aspecten die buiten de scope van dit onderzoek vallen. Welke respondenten precies input voor dit onderzoek hebben geleverd, staat in **bijlage 2**. **Bijlage 3** is de complete analyse die van de dispensatieverzoeken is gemaakt en in **bijlage 4** staan per eis alle opmerkingen die de projectleiders hebben gemaakt. De samenvatting van de gehouden interviews is in **bijlage 5** opgenomen. Het verslag van de expertmeeting die is gehouden staat in **bijlage 6**. Tenslotte bevat **bijlage 7** de lijst van geraadpleegde literatuur.

2 Vormen de eisen een struikelblok voor het keurmerk?

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de eerste subvraag van de centrale onderzoeksvraag: in hoeveel gevallen loopt het verkrijgen van het keurmerk daadwerkelijk spaak op één van de vijf genoemde eisen. Daarbij komt ook aan de orde welke andere eisen problemen opleveren en om welke redenen eisen wel of juist niet in het onderzoek worden meegenomen.

Het verzoek om informatie aan de projectleiders heeft geresulteerd in de conclusie dat de meeste projectleiders problemen ondervinden bij de vijf eisen. Het aantal personen (van de 17 respondenten) dat aangaf géén problemen te ondervinden was 2 bij K4, 3 bij K5, nul bij G11, 5 bij W2 en ook 5 bij W5. Drie projectleiders gaven aan (nog) geen ervaring te hebben met bouwprojecten die geen doorgang konden vinden wegens te zware eisen. Zij hebben niet in grote getale aangegeven met andere eisen moeite te hebben.

Analyses van de dispensatieverzoeken en van de inspecties door R2B geven meer gedetailleerd inzicht in de vraag in hoeveel gevallen het afgeven van het keurmerk daadwerkelijk spaak loopt op één van de vijf eisen uit dit onderzoek of op andere eisen.

Het bleek niet mogelijk om bij de projectleiders boven tafel te halen welke projecten nu echt afketsen op één van de vijf eisen; omdat zeker in de nieuwbouw keurmerkprojecten vaak over vele jaren doorlopen, en er geen overzicht wordt bijgehouden van projecten die voor een 'eerste ronde' ter beoordeling aan de politie worden aangeboden, is het ook niet te achterhalen welke projecten later, in aangepaste vorm, weer terugkomen en ter keuring worden aangeboden, en welke projecten dus uiteindelijk geen keurmerk aanvragen.

2.2 Analyse van dispensatieverzoeken

De verzoeken om dispensatie, informatie of interpretatie die bij de Dispensatiecommissie zijn ingediend geven aan of bepaalde eisen moeilijk of niet te behalen zijn en waarom. Het aantal dispensaties over de periode 2000-2002 is bestudeerd¹. Uit deze analyse blijkt duidelijk dat er veel problemen zijn met K4, G11 en W2. K4 en W2 leveren vooral veel toegewezen dispensatieverzoeken op, het aantal afgewezen verzoeken is zeer gering. Bij beide is een stijgende lijn te zien. G11 heeft veel toegewezen dispensatieverzoeken, flink wat afgewezen dispensatieverzoeken en een sterk oplopende lijn over de jaren heen.

Voor K5 worden zeer weinig dispensatieverzoeken ingediend en het aantal afgewezen dispensaties is zelfs nul.

Noot 1 Bron: Cora van Zwam, Oranjewoud, Politiekeurmerk Veilig Wonen®, Overzicht dispensaties 2000-2002, juni 2003

Tijdens de expertmeeting bleek dat waarschijnlijk te komen doordat de formulering van de eis veel ruimte tot keuze en interpretatie laat en doordat de eis regelmatig 'niet van toepassing' wordt verklaard. Het Beheerinstituut heeft K5 toch in het onderzoek betrokken, omdat veel discussie en onduidelijk bestaat ten aanzien van de interpretatie van deze eis. Ook W5 levert niet al te veel dispensatieverzoeken, maar is vanwege de discussie over de glaslaten in het onderzoek meegenomen.

Op grond van het aantal dispensaties vallen ook een aantal andere eisen op. Dispensatie voor eis W4² wordt veelal afgewezen, vooral in 2001. Het geringe aantal problemen met W4 in 2002 zwakt deze urgentie echter af, plus het feit dat hetgeen geëist wordt in deze eis valt onder het Bouwbesluit, en dus wettelijk verplicht is voor bouwers. G3³ en W7⁴ leveren recentelijk meer verzoeken op, waarvan er een flink aantal wordt afgewezen. Bij G3 gaat het vooral om verlichting bij de entree of om kleinere dingen zoals postkasten en flipperbeveiliging. Ten aanzien van W7 wordt nog gediscussieerd over de vraag of bergingen weer in het Bouwbesluit opgenomen moeten worden. Dat antwoord wordt afgewacht.

G7⁵ scoort ook opvallend hoog, vooral door het aantal gehonoreerde dispensatieverzoeken en het aantal vragen. Deze eis is vooral een probleem in combinatie met G11 en wordt dus in dat opzicht wél in het onderzoek meegenomen. Als voor G7 op zichzelf dispensaties worden aangevraagd gaat het vaak om toegangen onder maaiveld.

2.3 Analyse van inspecties door R2B

De inspectierapporten van R2B en een aantal inspectierapporten van de politie zelf ('onderlinge keuring') van 2000, 2001 en 2002 zijn door het Beheerinstituut geanalyseerd. Daaruit blijkt welke problemen aan het eind van het keurmerktraject nog spelen.

In 2000 heeft R2B 137 inspecties nieuwbouw en 17 inspecties bestaande bouw uitgevoerd. In 2001 waren dat 234 inspecties nieuwbouw en 49 inspecties bestaande bouw en in 2002 317 inspecties nieuwbouw en 74 inspecties bestaande bouw. Er is dus wel een duidelijke opgaande lijn te zien in het aantal keuringen.

In de volgende tabel is te zien bij hoeveel procent van de projecten bepaalde zaken niet in orde werden bevonden. In deze telling zijn zowel de inspecties in de nieuwbouw als in de bestaande bouw meegenomen.

- Noot 2 Deuren: inbraakwerendheid gevelelementen.
- Noot 3 Entreepartij woongebouw.
- Noot 4 Berging, schuur of garage; ramen, deuren en verlichting.
- Noot 5 Collectief bergingencomplex; ontsluiting en omvang (basiseis).

Tabel 2.3.1 Percentage van de projecten waarbij bepaalde gebreken bleken tijdens inspectie

Gebreken	2000	2001	2002
Technische gebreken	61%	43%	37%
Ontbreken verlichtingsplan	40%	30%	15%
Ontbreken groenplan	37%	15%	15%
Geen convenant afgesloten	26%	27%	35%
Ontbreken beheerplan	54%	36%	35%
Ontbreken toetslijst	9%	4%	4%
Ontbreken tekeningen	6%	4%	2%
Benodigde attesten niet ter beschikking	10%	8%	9%
Achterpaden niet conform de eisen	19%	12%	5%

Voor ons onderzoek zijn met name de categorieën 'technische gebreken', 'ontbreken verlichtingsplan', 'benodigde attesten niet ter beschikking' en 'achterpaden niet conform de eisen' van belang.

Omdat uit bovenstaande gegevens niet precies is op te maken in hoeverre het gaat om problemen met de vijf eisen die we hier onderzoeken (in de nieuwbouwsituatie), is een nadere analyse gemaakt van de inspectierapporten uit 2001. Als we alleen kijken naar het aantal gebreken bij nieuwbouwininspecties die te maken hebben met K4, K5, G11, W2 en W5, ontstaat het volgende beeld:

Tabel 2.3.2 Percentage van de inspecties waarbij gebreken zijn geconstateerd (2001)

Geen (aansluitpunt voor) verlichting	24%
Inbraakwerendheid ramen	16%
Achterpaden	
- algemeen	3%
- verlichting	6%
- poort / hek	4%
- onthoeking	3%
- lengte	2%
- spiegel	0%
Zicht uit voordeur	3%

Uit beide tabellen blijkt het volgende:

- 'Technische gebreken' zijn ieder jaar het meest voorkomende probleem, al is wel een duidelijke dalende lijn te zien in de loop van de jaren. Het gaat bij 'technische gebreken' bijvoorbeeld om verkeerd gemonteerd hang- en sluitwerk (op z'n kop, schroeven verkeerd of vergeten) en niet-goedgekeurde of anderszins verkeerde scharnieren of beslagen. De toepassing van goedgekeurde gevelelementen en goed hang- en sluitwerk kan dus teniet worden gedaan door niet-correcte bevestiging.
- Het aantal keer dat R2B onregelmatigheden constateerde met betrekking tot het verlichtingsplan is ook sterk aan het dalen, maar was in 2002 nog aanzienlijk. Het kan hier zowel gaan om verlichting volgens O1 (openbare verlichting) als om verlichting aan bijvoorbeeld gevels van woningen.
- Uit analyse van de inspectierapporten van nieuwbouw bleek bij ongeveer een kwart van de inspecties de verlichting niet te voldoen. Wanneer de verlichting niet in orde was, ontbraken vaak lichtpunten bij bereikbare deuren, in nissen of onder overkappingen.

- Het aantal problemen met attesten⁶ is tussen 2000 en 2002 ongeveer gelijk gebleven. Het ontbreken van attesten heeft in de bovenste tabel zowel betrekking op ramen als op deuren. Het getal geeft dus niet precies aan hoeveel attesten volgens W5 ontbraken.
- Uit analyse van de inspectierapporten van nieuwbouw bleek dat bij ongeveer één op de zes projecten de inbraakwerendheid van de ramen (W5) niet goed is of niet aangetoond kan worden door middel van een attest.
- De constatering van R2B dat de achterpaden niet conform de eisen zijn, komt tussen 2000 en 2002 steeds minder vaak voor.
- Slechte verlichting is in achterpaden (in 2001) het grootste probleem, gevolgd door problemen met onthoeking, hekken of poorten en de lengte.
- Het komt niet heel vaak voor dat R2B oordeelt dat een bewoner niet goed kan zien wie voor zijn voordeur staat.

2.4 Conclusie

Uit bovenstaande analyses blijkt, dat K4, K5, G11, W2 en W5 inderdaad de eisen zijn die nader onderzocht moeten worden.

- Projectleiders ondervinden bij deze vijf eisen de meeste problemen.
- Uit de dispensatieverzoeken blijkt dat:
 - voor K4, G11 en W2 veel dispensatieverzoeken worden ingediend;
 - W5 vaak discussie over glaslatten oplevert;
 - over K5 veel discussie en onduidelijkheid is.
- De rapportages over de finale toetsingen maken duidelijk, dat:
 - projecten aan het eind niet afgekeurd worden vanwege parkeergarages (G11) of erfafscheidingen (K5);
 - de knelpunten bij de finale toetsing vooral ligt bij aansluitpunten voor verlichting (W2), de inbraakwerendheid van ramen (W5) en allerlei elementen van het achterpad (K4).

In de volgende vijf hoofdstukken komen de vijf eisen stuk voor stuk aan bod. De drie andere subvragen staan daarin centraal:

- Welke problemen doen zich precies voor bij ieder van de vijf eisen?
- Op welke manier zou de eis aangepast moeten worden?
- Welke uitspraken kunnen gedaan worden over het effect van aanpassing van de eis op de criminaliteit en onveiligheid?

Noot 6 Een project wordt onder deze categorie vermeld als de gevelelementen of het hang- en sluitwerk niet zijn goedgekeurd én als niet bewezen kan worden of ze zijn goedgekeurd doordat attesten niet bij de inspectie aanwezig zijn.

3 K4: Achterpaden

3.1 De eis inhoudelijk

De problematiek van achterpaden is tweeledig. De achterpaden vormen een toegang tot de achterkant van de woningen, terwijl die achterkant juist kwetsbaar is voor woninginbraak. Dit blijkt zowel uit binnenlands als buitenlands onderzoek. Daarnaast voelen gebruikers zich in achterpaden vaak onveilig.

Om achterpaden minder aantrekkelijk te maken voor inbrekers wordt een aantal maatregelen geëist. Om de betrokkenheid van de bewoners bij het achterpad te vergroten worden eisen gesteld aan het maximaal aantal woningen dat per achterpad ontsloten wordt en wordt aangegeven dat achterpaden bij voorkeur doodlopend zijn en goed verlicht. Dit draagt ook bij aan het gevoel van veiligheid. Andere maatregelen om de veiligheidsbeleving te bevorderen zijn eisen die aan de breedte van achterpaden worden gesteld en aan hoeken (onthoeking). Wanneer de aangegeven breedte niet wordt gehaald, kan het achterpad ook afgesloten worden. Doodlopende achterpaden worden geadviseerd om de dader te hinderen, maar dergelijke situaties wekken meer onveiligheidsgevoelens. Kort, breed en goed verlicht worden aangevoerd als compensatie.

3.2 Veel voorkomende opmerkingen

De meeste knelpunten spelen ten aanzien van onthoeking, door- of doodlopendheid, de breedte, verlichting, afsluitbaarheid en de definitie van verbindingen- of 'toepad'.

Onthoeking

Bewoners heffen de onthoeking regelmatig op door de hoek bij hun tuin te trekken. Wanneer dat direct na oplevering gebeurt kan dat bij de inspectie door R2B problemen opleveren, of later bij herkeuring. Ook is onthoeking niet altijd mogelijk, bijvoorbeeld op inbreidingslocaties of wanneer een bouwplan al ver gevorderd is. Wanneer onthoeking niet mogelijk is, wordt door de Dispensatiecommissie vaak dispensatie verleend, onder voorwaarde dat aanvullende maatregelen (verlichting, spiegels, doodlopend of afsluitbaar maken) worden uitgevoerd.

Van verschillende kanten komt het verzoek over de onthoeking te versoepelen. Tijdens de schouwen is ook bestudeerd of de huidige eis, waarbij de onthoeking precies 1 bij 1 meter moet zijn, aangepast zou kunnen worden. Tijdens de expertmeeting bleek dit echter niet aanvaardbaar. De eis zou dan namelijk steeds verder af komen te staan van het originele idee dat ieder achterpad eigenlijk kort, recht en doodlopend zou moeten zijn. Onthoeking is al een compromis en verdere versoepeling is niet wenselijk.

In de expertmeeting is dan ook geconcludeerd dat onthoeking bij voorkeur blijft toegestaan, mits de onthoeking duurzaam (en dus niet eenvoudig te verwijderen) is.

De Commissie Normen en Onderzoek heeft al een proef gestart om ervaring met duurzame onthoeking op te doen. De proef houdt op hoofdlijnen in dat, wanneer bij de inspectie blijkt dat de onthoeking door de bewoners is verwijderd, het keurmerk toch mag worden verleend.

Voorwaarden zijn onder andere, dat de aanvrager van het keurmerk vóór de oplevering een onthoeking had gemaakt die niet eenvoudig te verwijderen was én dat de aanvrager de bewoners goed had geïnformeerd over de onthoeking.

Een betere voorlichting aan bewoners is ook door verschillende respondenten in de interviews naar voren gebracht als mogelijke oplossing.

Links: Gehandhaafde (onder) en niet gehandhaafde (boven) onthoeking.

Rechts: Twee voorbeelden van duurzame onthoeking.

Doorlopend of doodlopend

Tijdens de expertmeeting, de schouwen en de interviews is benadrukt dat de doorlopende structuren, die vaak in achterpaden voorkomen, erg vervelend zijn. De achterpaden worden dan teveel openbare ruimte (in plaats van semi-privaat) en inbrekers krijgen teveel mogelijkheden om rond te kijken en hun kans af te wachten. In het verleden waren doorlopende structuren niet toegestaan, maar op dat punt is de eis versoepeld. In de huidige eis staat dat een achterpad bij voorkeur doodlopend is, bijvoorbeeld door het door trekken van de tuinen, het plaatsen van schuren in het achterpad of het plaatsen van achterpadstops (hekwerken halverwege het achterpad). De versoepeling is nu te ver gegaan en zou in ieder geval gedeeltelijk teruggedraaid moeten worden.

Breedte

Veel dispensatieverzoeken zijn ingediend voor achterpaden of verbindingspaden die te smal zijn. Ook meerdere projectleiders gaven aan hier tegen aan te lopen. De Dispensatiecommissie heeft meestal dispensatie verleend wanneer extra goede verlichting werd aangebracht, soms in combinatie met spiegels of afsluiting van het achterpad.

Ons inziens is dit een probleem waarvoor de eis niet aangepast hoeft te worden.

Smal achterpad wordt door beplanting nog smaller.

Verlichting

Veel projecten komen bij de Dispensatiecommissie op tafel omdat de verlichting in achterpaden geheel of gedeeltelijke ontbreekt. Meestal kan dat opgelost worden door extra lichtpunten bij te plaatsen. Ook R2B constateert bij de inspecties wel eens dat de verlichting niet voldoet.

Regelmatig blijken partijen die bij een project betrokken zijn de verantwoordelijkheid voor de verlichting in achterpaden af te willen schuiven. Ook komt het vaak voor dat verlichting die op bergingen of schuurtjes is aangebracht onvoldoende het achterpad in schijnt doordat er na de oplevering een schutting of heg tussen is geplaatst. Ook brengen bewoners het verlichtingsniveau soms omlaag, uit oogpunt van energie- en kostenbesparing. Dit is kwalijk, zo kan op grond van onderzoek in Chicago worden geoordeeld. Daar is een proef gedaan met het opschroeven van het verlichtingsniveau in achterpaden en dat leek een positief effect te hebben op het aantal inbraken. Uiteraard is dit geen waterdicht argument om iedere verlaging van het lichtniveau te bestrijden, maar het geeft wel aan dat licht belangrijk is en niet lichtzinnig behandeld mag worden.

Als enige oplossing is in de interviews voorlichting aan bewoners genoemd.

Links: 'Officiële' achterpadverlichting.
 Rechts: Verlichting op berging gaat schuil achter schutting.

Afsluiten

Geëvalueerde projecten in Engeland, de Verenigde Staten en Nederland (Haarlem) laten zien dat een indrukwekkende stap voorwaarts gezet kan worden door bestaande achterpaden af te sluiten. Dit voorkomt inbraak via de achterkant van de woning. Voorwaarde is wel, dat de afsluiting daadwerkelijk gebruikt wordt. Dan voelen bewoners zich ook veiliger en zijn ze meer betrokken bij het achterpad. Gevolg hiervan is, dat bewoners meer in het achterpad komen, waardoor de sociale controle toeneemt.

Hekwerken in nieuw ontworpen achterpadsituaties komen in de buitenlandse literatuur echter niet ter sprake. Tijdens de expertmeeting en uit de interviews bleek dat afsluitbare achterpaden in de nieuwbouw geen succes zijn. Ze zijn opklimbaar, niet of nauwelijks flipperbeveiligd en maken herrie, wat voor bewoners reden kan zijn de poorten weg te willen hebben. Om het probleem met de flipperbeveiliging op te lossen is gesuggereerd om de hekwerken aan twee kanten sleutelbedienbaar te maken, maar dit is waarschijnlijk uit oogpunt van brandveiligheid (vluchten via het achterpad) niet acceptabel.

Ander punt van kritiek is, dat de afsluitingen met name kinderen belemmeren in hun bewegingsvrijheid door de buurt, zo blijkt uit onderzoek van Inbo. In Engelse literatuur wordt dit juist als voordeel genoemd: de kinderen kunnen binnen de afgesloten achterpaden veilig spelen.

De praktische nadelen van hekwerken zijn in de Dispensatiecommissie al erkend en de commissie probeert afgesloten achterpaden zoveel mogelijk te voorkomen door ze niet goed te keuren. In de toelichting bij de eis wordt al benadrukt dat afsluitingen het best kunnen worden voorkomen en extra aanbevelingen lijken ons dan ook niet nodig.

Definiëring verbindingspad

Vaak is onduidelijk wat precies het verbindingspad is, zo bleek uit de interviews en de expertmeeting.

Vaak wordt ook het woord 'toepad' gebruikt: het gaat om het pad tussen de openbare weg en het daadwerkelijke achterpad'. Vaak is het verbindingspad tegelijk het echte achterpad waar de woningen aan grenzen. In de expertmeeting is voorgesteld om het onderscheid te laten vallen. Er is geen overeenstemming of dit ook moet betekenen dat voor alle achterpaden één minimale breedte (bijvoorbeeld 2, 1,80 of 1,50 meter) gehanteerd zou moeten worden.

Ons inziens zou de eis praktisch niet haalbaar meer zijn wanneer de minimale breedte van het 'reguliere' achterpad (niet meer dan 10 woningen lang) breder dan 1,50 meter werd gemaakt: dan zou het achterpad te veel ruimte vergen.

3.3 Incidentele opmerkingen

Projectleiders

- Een projectleider vindt de afstand van 15 tot 20 meter tussen 2 lichtpunten inmiddels discutabel doordat verlichtingsarmaturen zijn verbeterd (padvinder).
- Een ander vindt het onlogisch dat een lichtmast op een hoek geplaatst moet worden in verband met schaduwwerking in het pad.
- Eén projectleider vindt de eis in zijn geheel moeilijk te lezen.
- Tenslotte zou iemand de breedte van 1,80 – 2,10 meter als adviesbreedte op willen nemen.

Dispensaties

- In één geval werd de vraag gesteld of onthoeking ook nodig is als het verbindingspad bijna 3 meter breed is. Het antwoord was dat onthoeking niet nodig is als het pad breder is dan 4 meter. Voor een pad dat tussen de 2 en 4 meter is, moet een dispensatieverzoek ingediend worden.

Schouw

- Tijdens de schouwen bleken veel bewoners hun privacy belangrijker te vinden dan zicht vanuit de achtertuin op het achterpad. Eén persoon stelde voor om om die reden in het PKVW als eis of suggestie op te nemen dat in een hoge schutting een afsluitbare poort moet zitten. In het PKVW zou de volgorde moeten zijn: bij voorkeur zicht vanuit de achtertuin op het achterpad, maar als de bewoners echt liever schuttingen willen: maak dan een slot op de poort.
Dit idee wordt ondersteund door literatuur over Chicago, waar men adviseert het hek van de achtertuin op slot te doen om inbraak tegen te gaan.

Expertmeeting

- Tijdens de expertmeeting bleek dat de lengte van het achterpad niet altijd op dezelfde manier wordt berekend.
- Sommigen zijn ervoor om de lengte van het achterpad niet uit te drukken in aantal woningen, maar in meters. Dit omdat over de lengte in aantal woningen vaak discussie is.

Aanvullend literatuuronderzoek

- Geef in K4 nauwkeuriger aan welke eisen aan de verlichting gesteld worden: gebruik de NPR 13201-1 Openbare verlichting – deel 1 Kwaliteitscriteria⁷.

3.4 Aanbevelingen K4 achterpaden

Aanbevelingen

- De eis handhaven als basiseis en op onderdelen bijstellen (zie hieronder).
- De eis bijstellen in de richting 'back to basic': achterpaden moeten kort, recht en goed verlicht zijn, met de breedte in relatie tot de lengte.
- De eis bijstellen zodat doorlopende achterpaden zoveel mogelijk worden voorkomen.
- In de eis onthoeking toestaan voor het geval onthoeking niet vermeden kan worden, mits de onthoeking duurzaam is.
- In het informatiepakket voor de bewoners (W10) (meer) aandacht besteden aan de noodzaak onthoeking in achterpaden in stand te houden.
- In toelichting opnemen dat onthoeking niet nodig is als achterpad breder is dan 4 meter en dat dispensatieverzoek ingediend kan worden als het achterpad tussen de 2 en 4 meter breed is.
- Combinatieverlichting aan schuurtjes (die zowel de schuurdeur als het achterpad moet aanlichten) niet meer toestaan: de lamp moet echt in het achterpad hangen.
- Voorlichting aan bewoners over de afweging tussen veiligheid en energiebesparing bij achterpadverlichting.
- Begrip verbindingspad laten vallen en vervangen door achterpad.
- In de toelichting uitleg over de manier waarop de lengte van achterpad (eventueel met verbindingspaden) moet worden gemeten.

Criminaliteit en onveiligheid

Aanpassing van deze eis kan een positief effect hebben op de afname van criminaliteit en onveiligheid doordat de doorlopende structuur wordt vermeden en de paden korter en overzichtelijker worden.

Discussiepunten

- Onderzoek of specificaties van verlichting nog kloppen: afstand tussen lichtpunten en plaats van lichtpunt op de hoek bij de ingang van het pad.
- Onderzoek of de minimale maat van verbindingspad en achterpad gelijk getrokken kunnen worden. (Aanbeveling: begrip verbindingspad laten vallen en vervangen door achterpad.)
- Overweeg een eis of suggestie op te nemen over afsluitbaarheid van poorten tussen achterpad en achtertuin. Neem daarin mee dat een afsluitbare poort alleen zin heeft als niet even verderop eenvoudig de tuin betreden kan worden.
- Onderzoek of de lengte van achterpaden beter in meters kan worden uitgedrukt (bijvoorbeeld 40 meter in plaats van 10 woningen).

Noot 7 De NPR 13201-1 heeft tot doel richtlijnen te geven bij de keuze van verlichting die zo goed mogelijk aansluit bij de verkeerssituatie en waarnodig de sociale veiligheid. De ES-klassen in deze NPR zijn bestemd als een additionele klasse voor voetgangersgebieden in situaties waar rekening moet worden gehouden met misdaadrisico of een subjectief gevoel van onveiligheid.

4 K5: Erfafscheidingen

4.1 De eis inhoudelijk

Het keurmerk stelt eisen aan erfafscheidingen om twee redenen. Allereerst omdat woningen kwetsbaar zijn voor inbraak wanneer ze eenvoudig toegankelijk zijn en er snelle vluchtwegen zijn (bijvoorbeeld langs wijk- of stads-deelontsluitingsweg) en wanneer de herkenning onder bewoners door de aanwezigheid van veel vreemden klein is (opnieuw aan de buitenkant van de wijk). Die woningen worden door middel van een 1,80 meter hoge erfafscheiding beschermd. Daarnaast is het belangrijk om daders het idee te geven dat de wijk besloten is en geen eenvoudig doelwit. Door de woningen bij de entree van een wijk af te schermen, wordt dat idee gewekt.

4.2 Veel voorkomende opmerkingen

Onduidelijkheid

K5 levert in de praktijk veel discussie op, maar het komt nauwelijks tot dispensatieverzoeken. Waarschijnlijk komt dat doordat de formulering van de eis veel ruimte tot interpretatie laat en doordat de eis regelmatig 'niet van toepassing' wordt verklaard. Onduidelijk is wat precies verplicht is en wat niet. Doordat de eis voor meerdere uitleg vatbaar is, is de inhoud moeilijk dwingend op te leggen. De status van aanvullende eis zou passender zijn.

Uit de deskresearch van modi operandi van woninginbrekers bleek de achterkant van woningen nog steeds de kwetsbare kant van woningen te zijn. De hoekwoning is ook vaak doelwit. In hoeverre woningen aan de rand van de wijk kwetsbaarder zijn dan meer centraal in de wijk kon echter niet aangetoond worden. Op grond van het beschikbare cijfermateriaal kan dan ook niet vastgesteld worden hoe belangrijk het is om woningen aan de rand van de wijk extra te beveiligen.

In het buitenland is hier wel onderzoek naar gedaan, maar het resultaat is niet eenduidig. Uit onderzoek in Taiwan blijkt, dat in woningen langs doorgaande wegen (hoofdwegen in een stad) minder inbraken zijn dan bij minder goed toegankelijke woningen (cul-de-sac structuur). Dit beeld wordt ondersteund door onderzoek in Engeland. Huizen aan straten die goed zijn aangesloten op het weggenet zijn volgens deze onderzoeken dus veiliger. Het Australian Institute of Criminology vindt echter juist, dat toegankelijk een groot risico is (samen met zichtbaarheid zelfs het grootste risico), omdat de dader makkelijk weer weg kan komen, zonder als vreemdeling opgemerkt te worden.

De Australische visie ondersteunt de gedachte achter K5, het Taiwanese en Engelse onderzoek doen dit juist niet.

Definitie van plaats

Bij veel partijen is onduidelijk waar de erfafscheiding volgens K5 precies moet komen en waar niet. De definitie van "de openbare ruimte bij de toegang tot het woongebied en/of langs de (wijk-)ontsluitingsweg" is niet helder. Resultaat kan zijn, dat een tuin deels wordt afgeschermd en deels gewoon toegankelijk is.

In een oudere versie moest iedere hoekwoning een erfafscheiding volgens K5 hebben. Dat was duidelijk, maar helaas te veeleisend.

Overigens gaan de Britten verder met hun advies ten aanzien van hoge erfafscheidingen: zij adviseren ze niet alleen voor tuinen die aan de rand van de wijk liggen, maar voor alle achter- en zijtuinen.

Opklimbaarheid

Een erfafscheiding mag volgens deze eis geen opstapjes bieden, maar 1,80 meter is zo laag dat overklimming niet moeilijk is. Ook is het in de praktijk erg moeilijk om een hekwerk te vinden die geen opklimmogelijkheden biedt.

Maatregelen op schutting om overklimming tegen te gaan.

In het buitenland wordt overklimming wel als belangrijk risico gezien. De Britten adviseren om tuinen die grenzen aan een verlaten gebied zoals een kanaal, spoor of groengebied te voorzien van traliwerk aan de bovenkant of doornige struiken. De Metropolitan Police gaat ervan uit dat hoge schuttingen of hekken (zij gaat uit van 2 meter hoog) nog steeds opklimbaar zijn voor inbrekers, en zij adviseert om de bovenste 30 – 45 cm. van relatief zwak materiaal te maken, dat het gewicht van een inbreker niet zal houden. Of dit in verband met aansprakelijkheid van de bewoner voor letsel bij de inbreker verantwoord is, is nader onderzoek waard.

Transparantie

Het zicht vanuit de woning en andersom wordt belangrijk geacht, maar de transparantie staat in de eis slechts als tip genoemd. In de praktijk blijkt ook dat bewoners doorzichtige afscheidingen vaak dichtmaken in verband met privacy. Dat kan problemen opleveren bij herkeuring.

Transparante erfafscheiding (links) en dezelfde erfafscheiding dichtgemaakt (rechts).

Tijdens de schouwen zijn een aantal goede voorbeelden gezien van mee-ontworpen erfafscheidingen die transparant zijn.

Drie voorbeelden van transparante erfafscheidingen.

4.3 Aanbevelingen K5 erfafscheidingen

Aanbevelingen

- Maak van K5 een aanvullende eis.
- Maak scherper onderscheid tussen wat verplicht is binnen deze eis en wat tips zijn (zie voorstel hieronder).
- Laat de passages over opstapjes vervallen.
- Handhaaf de hoogte van 1,80 meter wel als harde eis en geef in de toelichting aan dat het bedoeld is om de scheiding van privé en openbaar te onderstrepen en niet zozeer om een inbreker in alle gevallen tegen te houden.
- Sta alleen duurzame erfafscheidingen toe binnen de aanvullende eis en definieer duurzaam zo goed mogelijk.
- Handhaaf de tip dat de erfafscheidingen bij voorkeur transparant zijn en geef in de toelichting goede voorbeelden waar de transparantie niet ten koste gaat van de privacy van de bewoners.

Criminaliteit en onveiligheid

Naar verwachting heeft aanpassing van deze eis geen significant effect op criminaliteit en onveiligheid.

Discussiepunten

- Formuleer een scherpere definitie van de plaats waar erfafscheidingen belangrijk zijn.

5 G11: Parkeergarage (behorend bij een woongebouw)

5.1 De eis inhoudelijk

Parkeergarages worden door veel mensen als onveilig en onprettig ervaren. In deze eis staat de gedachte centraal dat insluiping moet worden voorkomen en dat zowel de parkeervloer als de overgang naar aangrenzende ruimten overzichtelijk en goed verlicht moeten zijn.

Ontsluiting van andere voorzieningen via de parkeergarage maakt het gebruik van die voorzieningen (extra) onaantrekkelijk. Als ze toch gecombineerd worden, moeten de voorzieningen in een apart compartiment liggen, zodat geen onoverzichtelijke gangen in de parkeergarage uitkomen of randen van de parkeergarage onoverzichtelijk zijn.

5.2 Veel voorkomende opmerkingen

Over G11 zijn veel dispensatieverzoeken ingediend. De meeste (ongeveer driekwart) zijn toegewezen, maar ook een flink aantal (ongeveer een kwart) is afgewezen. G11 heeft van de eisen die in dit onderzoek worden bekeken verreweg het grootste aantal afgewezen dispensaties op z'n naam staan.

Bergingen

Verreweg de meeste dispensatieverzoeken worden ingediend voor situaties waarbij de bergingen niet in een apart compartiment liggen, maar direct in de parkeergarage uitkomen. De projectleiders gaven zelf ook aan dat ze daar in de praktijk vaak tegenaan lopen. De meeste dispensatieverzoeken zijn toegewezen, overigens meestal onder bepaalde voorwaarden. In de dispensatiecommissie worden entrees naar bergingen (eventueel in combinatie met woningentrees) direct aan de parkeervloer goedgekeurd als er een goede loopdeur in de ingang van de garage zit, de toegang tot de berging inbraakwerend is en wanneer de bergingdeur goed bereikbaar is (minimaal een looppad van 1 meter tussen de deur en de voertuigen), goed in het zicht ligt en goed is verlicht. Dispensatieverzoeken worden afgekeurd als de parkeerplaats direct tegen de berging aan ligt, dus zonder scheidend pad.

Kleinschaligheid in het aantal gebruikers van de parkeergarage en de bergingen is een pré voor ontheffing van de compartimentering.

Probleem blijft echter dat hoge auto's (spacewagens of bestelbusjes) het zicht op de bergingdeur belemmeren.

Eén projectleider stelde voor om bergingen die in de garage uitkomen toe te staan, mits aan NEN 5096 wordt voldaan.

Soorten parkeergarages

Een ander probleem is, dat parkeergarages in steeds meer vormen voorkomen en dat G11 dan niet altijd even goed toegepast kan worden. Behalve in de expertmeeting, de interviews en tijdens de schouw in Nieuw Terbregge is dit ook de projectleiders opgevallen.

Bijvoorbeeld het type 'geparkeerde auto's onder een dek met toegangen tot woningen aan de rand' komt steeds meer voor.

Dan is soms onduidelijk of de parkeervloer openbare ruimte of parkeergarage is. En moeten dergelijke ruimten altijd afgesloten worden? Een andere trend is, dat bewonersparkeren steeds meer wordt gecombineerd met openbaar parkeren. Uit contacten met de projectleiders bleek niet altijd duidelijk te zijn of in zo'n situatie dispensatie nodig is.

In de expertmeeting is voorgesteld om voor ieder veel voorkomend type een aparte eis te maken. Een andere mogelijkheid is om de eis wel één geheel te laten, maar hogere eisen te stellen wanneer meer bewoners van de garage gebruik maken.

Links: Parkeren onder een dek.

Rechts: Het dek boven het parkeren.

Verlichting

Twee respondenten uit de interviews vinden de verlichtingseis (200 lux) erg hoog en vragen zich af of dat niet wat minder kan. Tijdens de schouw in Rotterdam is een parkeergarage bezocht die goed verlicht was, maar toch niet aan de norm voldeed (36 lux i.p.v. 40 lux boven de parkeervakken).

In de expertmeeting bleek dat de verlichtingseisen vaker als te hoog worden beschouwd. Bewoners schakelen bijvoorbeeld lampen uit om energie te besparen en daarmee de servicekosten te verlagen.

Aangezien het Politiekeurmerk zich echter gecommitteerd heeft aan de NEN 2443 kan daar niet zomaar van afgeweken worden. Wel heeft de Commissie Normen en Onderzoek het besluit genomen (Besluitnummer:

05.02.2004/007) dat dispensatie mogelijk is voor situaties waarbij het licht wordt gedimd. Dimmen tot 10 lux mag dan op momenten dat niemand aanwezig is. Voorwaarde is wel, dat het systeem moet kunnen bepalen of iemand aanwezig is: zolang iemand in de garage of de bergingen is, mag het licht niet gedimd worden. Ook moeten de detectiepunten buiten de parkeergarage zitten: voordat iemand binnen komt moet het licht al aan zijn.

Parkeergarage in Rotterdam: voldoende verlicht?

In Noord-Amerikaanse literatuur blijkt verlichting erg belangrijk te zijn om criminaliteit tegen te gaan. Volgens één publicatie uit de VS is verlichting de belangrijkste maatregel in parkeergarages, gevolg door overzichtelijkheid en sociale controle. Uit onderzoek ten aanzien van twee projecten in de VS bleek betere verlichting een grote verbetering op te leveren in openbare parkeergarages. Als de normen die in de VS worden gehanteerd worden vergeleken met die in het Politiekeurmerk, komen interessante verschillen aan het licht:

Tabel 5.2.1 Verlichtingsrichtlijnen volgens twee instanties uit de VS (voor besloten parkeergarages) en het Politiekeurmerk

	Horizontale verlichtingssterkte in lux		
	Parking Consultants Council	Illumination Engineers Society of North America	Politiekeurmerk
Regulier parkeergebied	65	54	40
Minimaal bij de wand (bumper walls)	22	13	-
hellingsen en hoeken	-	108	-
ingang voor auto's	430	538	200/100 (dag/nacht)
uitgang voor auto's	215	-	200/100 (dag/nacht)
trappenhuis, uitgang bij lobbies	215	108/161/215 (laag, medium en hoog activiteitsniveau)	100

Hieruit kunnen we opmaken dat de Amerikanen hogere of zelfs veel hogere verlichtingseisen stellen dan het Politiekeurmerk. Een mogelijke verklaring kan zijn, dat in de VS de parkeergarages over het algemeen veel grootschaliger zijn en dan is meer verlichting noodzakelijk.

In het verlengde van de verlichting blijkt ook licht en aankleding van garages van groot belang te zijn voor de veiligheidsbeleving. Lichtere kleuren en een chiquere aankleding (van bijvoorbeeld plafonds) hebben een positief effect op de veiligheidsbeleving.

Dit blijkt overigens ook uit eerder wetenschappelijk onderzoek dat in stations is uitgevoerd in Nederland naar de veiligheidsbeleving van mensen.

Brandveiligheid

Zowel uit de dispensatieverzoeken, tijdens de schouw als tijdens de interviews bleek soms strijdigheid te bestaan tussen de G11 eis en de eisen die de brandweer stelt. In verband met vluchtwegen kunnen niet altijd de gebruikelijke afsluitingen (G4-deuren) gerealiseerd worden, bijvoorbeeld tussen de parkeergarage en de hal van het woongebouw.

Om te voorkomen dat buitenstaanders achter een auto aan de parkeergarage insluipen en vervolgens via de parkeergarage in het woongebouw kunnen komen, moet de deur vanuit de parkeergarage naar het woongebouw toe normaliter beveiligd worden met een G4 deur. Soms eist de brandweer echter dat precies die deur gebruikt kan worden als vluchtweg: bewoners moeten dan vanuit de parkeergarage het woongebouw in kunnen vluchten. Verschillende oplossingen zijn denkbaar om beide belangen te verenigen en één daarvan is om een deurontgrendelingskastje aan te brengen. De bewoner moet dan een sleutel gebruiken om vanuit de parkeergarage naar het woongebouw te komen, maar in geval van nood kan het ruitje ingetikt worden en gaat de deur zonder sleutel open.

Tijdens de schouw in Rotterdam werd naast een deur in de parkeergarage zo'n deurontgrendelingskastje aangetroffen. In dit geval is het echter geen goed compromis tussen brandveiligheid en inbraakpreventie, omdat het breken van het ruitje niet wordt doorgemeld. Een indringer kan daardoor relatief eenvoudig vanuit de parkeergarage in het woongebouw komen en dat is niet overeenkomstig het Politiekeurmerk.

Deurontgrendelingskastje in Rotterdam.

Noodzaak van spiegels

Projectleiders worstelen soms met de interpretatie van 'goed doorzicht met weinig kolommen en weinig dode hoeken'. De ene projectleider wil bij heel veel kolommen een spiegel, de ander vindt dat overdreven.

Tijdens de schouw bleek dat spiegels vaak alleen worden gebruikt om de overzichtelijkheid bij entrees te vergroten.

In Canadese literatuur is het probleem met kolommen ook gesignaleerd en daar worden ronde kolommen geadviseerd om de overzichtelijkheid te bevorderen.

5.3 Incidentele opmerkingen

Projectleiders

- Eén projectleider zou de eis willen veranderen in een aandachtspunt of aanvullende eis.
- De overgang tussen de verlichting binnen de parkeergarage (100 lux) en buiten is 's avonds veel te groot.

Deskresearch

- In de toelichting staat dat deuren gemakkelijk te hanteren en snelsluitend moeten zijn. In de eis staat daar echter niets over.

Interviews

- De brandweer van Waddinxveen ziet een risico in het streven van het Politiekeurmerk om parkeergarages af te sluiten. Hierbij moet worden opgelet dat er wel voldoende ventilatiemogelijkheden blijven. Openingen in de buitengevel worden bij voorkeur met een rooster of spijlenhekwerk afgesloten.
- De projectleider van Utrecht vindt dat de brandweer ook eens zou moeten kijken naar de lengte van vluchtwegen in bergingengangen. Die worden namelijk soms veel te lang.
- Eén persoon vindt de formuleringen in G11 niet allemaal even eenduidig. Termen als 'goed' en 'weinig' maken dat er interpretatieverschillen ontstaan.

Aanvullend literatuuronderzoek

- In G11 zou exact moeten staan welke eisen uit de NEN 2443 verplicht zijn. De huidige formulering is verwarrend: "De parkeergarage voldoet minimaal aan de gestelde eisen in de NEN 2443 zoals:...". Onduidelijk is of aan meer eisen uit de NEN 2443 moet worden voldaan dan de genoemde verlichtingseisen.
- De NEN 2443 is niet van toepassing op parkeer- en stallingsgarages met een capaciteit van minder dan 20 auto's, op garages en herstellinrichtingen voor motorvoertuigen als bedoeld in NEN 3122 en op garages en voorzieningen met mechanische transportmogelijkheden voor auto's. In G11 zou duidelijk gemaakt moeten worden welke eisen (uit de NEN 2443) voor het keurmerk dan toch van toepassing zijn.

5.4 Aanbevelingen G11 parkeergarage

Aanbevelingen

- De eis handhaven als basiseis.
- De eis herschrijven, zodat bergingen in de parkeergarage onder voorwaarden direct zijn toegestaan.
- Duidelijk maken welke eisen gelden voor welk type parkeergarage en zo (impliciet) duidelijk maken wanneer dispensatie nodig is.

- In toelichting aangeven welke mogelijkheden er zijn om vluchtroutes en G4 deuren te combineren en dat overleg met de brandweer (en daarna dispensatie) altijd noodzakelijk is.
- In toelichting verduidelijken wat met 'goed doorzicht met weinig kolommen en weinig dode hoeken' wordt bedoeld.

Criminaliteit en onveiligheid

Omdat de nieuwere ontwerpvarianten nog pas recentelijk worden gebouwd is het nog niet duidelijk wat op termijn het effect van aanpassing van deze eis zal zijn. Daarnaast zal te zijner tijd aanvullend onderzoek gedaan moeten worden.

Discussiepunten

- De voorwaarden waaronder bergingen in de parkeergarage (zie aanbevelingen) zijn toegestaan.
- Overwegen of G11 gesplitst moet worden voor verschillende situaties of dat de eis strenger moet worden naarmate meer bewoners van de parkeergarage gebruik maken.
- Op termijn het 'ervaringsonderzoek' ten aanzien van het verlichtingsniveau evalueren en op basis daarvan de eis bijstellen.

6 W2: Entree; zicht en verlichting

6.1 De eis inhoudelijk

Steeds meer woninginbraken worden via de voorkant gepleegd (van 24% in 1989 naar 34% in 2002). W2 eist dat de woningentree zichtbaar is vanuit de openbare ruimte en dat de route tussen straat en voordeur overzichtelijk is. Behalve de fysieke situatie (bijvoorbeeld geen voordeur in een diepe nis) is daarvoor ook verlichting of een aansluitpunt voor verlichting van belang; dit zodat bewoners goed kunnen zien wie er voor de deur staat. Buitenlandse literatuur onderstreept het belang van verlichting rondom de woning. Secured by Design gaat zelfs verder dan de eis uit het Politiekeurmerk: zij adviseert bij alle buitendeuren en in de achtertuin een lamp.

6.2 Veel voorkomende opmerkingen

Voor W2 worden veel dispensatieverzoeken ingediend en de overgrote meerderheid daarvan wordt gehonoreerd.

Ongeveer een derde van de projectleiders gaf aan dat W2 in de praktijk meestal geen probleem is, mits de criteria tijdig in het ontwerptraject worden meegenomen.

Verlichting

De laatste jaren zijn veel dispensatieverzoeken ingediend wanneer aan de achterkant van de woning geen aansluitpunt voor verlichting is. Als dat niet mogelijk blijkt te zijn, keurt de Dispensatiecommissie een lichtpunt (dus echt een lamp) op een berging of schuur goed wanneer die lamp goed afstraalt op de achtergevel en wanneer de afstand tussen de lamp en de achtergevel niet meer is dan 7,5 meter. Deze 'regel' staat in de toelichting van W7, maar niet in de toelichting van W2. Soms wordt extra geëist dat de lamp schemerschakeling heeft, maar niet in alle gevallen.

Wanneer daadwerkelijk een lichtpunt geëist wordt (en alleen een aansluitpunt niet voldoende is) worden in de eistekst meerdere termen gebruikt: armatuur, lamp en buitenverlichting. Zowel tijdens de deskresearch als in de expertmeeting bleek dit verwarring op te leveren.

Aan de voorkant komt het vaak voor dat de voordeur in een nis of onder een overkapping ligt. Dan moet volgens de Dispensatiecommissie altijd een lamp opgehangen worden, soms met schemerschakeling. Daar wordt niet altijd om gevraagd.

Overigens blijkt uit buitenlandse voorbeelden dat er geen eenduidig beeld is of verlichting het best op een bewegingsmelder of op een lichtsensoren kan werken.

De politiekorpsen van Cleveland (GB) en Gloucestershire (GB) zijn geen voorstander van bewegingssensoren, vanwege de nadelen voor bewoners: zeer inefficiënt met energie, levert vaak weerstand bij burens, minder geloofwaardig door de vele vals meldingen, schrikreactie bij verkeer of verblinding en extreme schaduwen als de lamp te fel is en tenslotte mogelijke grotere onveiligheidsgevoelens bij vals meldingen.

Amerikaanse literatuur noemt echter als groot voordeel van bewegingssensoren dat daders worden afgeschrikt. De politie van Cleveland (GB) en Gloucestershire (GB) zijn beide voorstander van een lichtsensoren op verlichting in de tuin (in plaats van bewegingsmelder), omdat de lamp dan altijd brandt als het donker is en omdat het goedkoop is.

Soms wordt een dispensatieverzoek ingediend omdat verlichting ontbreekt aan de voorgevel. Als uit de verlichtingsberekening blijkt dat de openbare verlichting voldoende afstraalt op de voorgevel, gaat de Dispensatiecommissie akkoord. In de expertmeeting was kritiek op deze beoordeling. Het doel van de lamp in een nis of onder een overkapping is immers, dat de openbare verlichting door de nis of overkapping wordt tegengehouden en dat een persoon bij de voordeur in het donker zal staan. Om dat tegen te gaan wordt een lamp geëist. Licht vanuit de openbare ruimte valt echter niet op het gezicht van de persoon voor de deur en eigenlijk zou alleen verlichting vanuit de openbare ruimte dus niet goedgekeurd mogen worden. Meerdere projectleiders zien dat bewoners de lamp vaak weer weghalen. In de expertmeeting werd geopperd om bewoners een tegoedbon te geven voor de lamp en dat de bouwer het armatuur dus niet zelf hoeft aan te brengen. Een projectleider suggereerde om bewoners die de lamp niet ophangen geen certificaat te geven, maar de wijk als geheel het keurmerk wel toe te kennen. In de huidige eis wordt die vrijheid niet geboden.

Tijdens de schouw bleken relatief veel bewoners een lamp te hebben bevestigd bij hun voordeuren wanneer het een Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] wijk is (tussen de 75 en 90%). In niet-Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] wijken had maar ongeveer de helft een lamp bij de voordeur.

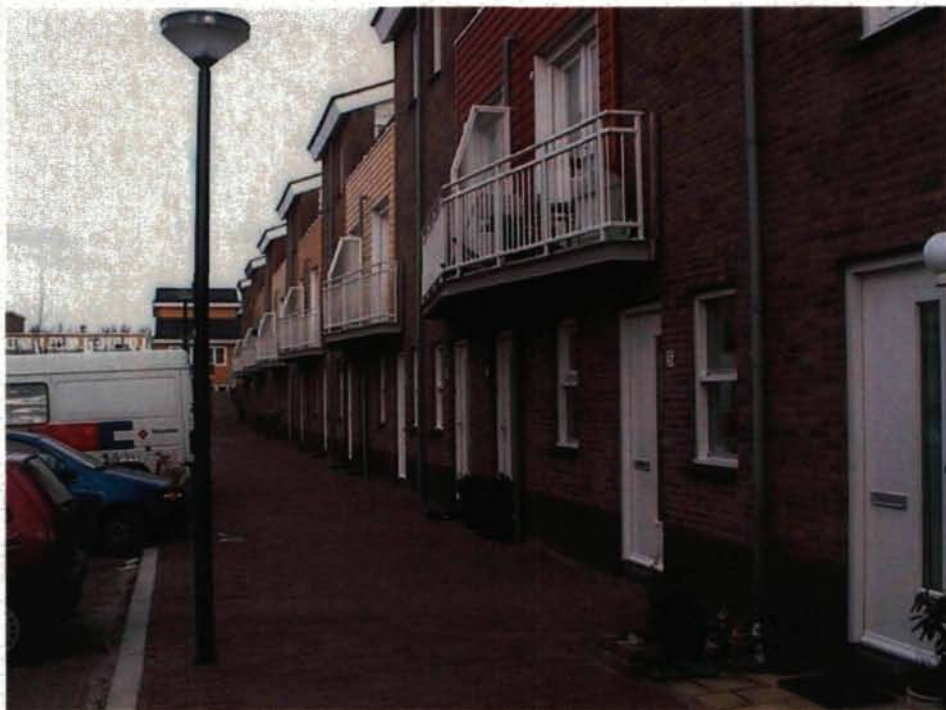
De politie van Gloucestershire (UK) adviseert alleen verlichting bij de achterdeur aan te brengen als er ook zicht op de achterdeur is. Anders helpt het de dader alleen maar. In het Politiekeurmerk voor bestaande bouw staat dit ook in de toelichting, echter niet in het handboek nieuwbouw.

Sommige bewoners bevestigen lamp op aansluitpunt, sommige niet.

Definitie van een nis

Meerdere projectleiders vinden het onduidelijk wat precies nissen, overkappingen e.d. zijn, welke afmetingen nog veilig zijn en wanneer een lamp opgehangen moet worden. Tijdens de schouw werd verteld dat er overkappingen zijn die zo smal zijn of zo hoog hangen, dat geen sprake is van een donkere ruimte onder de overkapping. Ook in de expertmeeting is hierover gediscussieerd. Sommigen zouden liever nauwkeurig omschrijven wanneer sprake is van een overkapping of nis (in centimeters hoogte, breedte, diepte). Het is immers bijvoorbeeld niet nodig een lamp te eisen onder een heel ondiep luifeltje dat heel hoog tegen de gevel hangt. Anderen vinden exacte maten niet wenselijk, omdat bijvoorbeeld een nis van dezelfde afmetingen in twee verschillende situaties heel verschillend beoordeeld kan worden. Tijdens de expertmeeting werd voorgesteld om dit niet meer ter beoordeling aan de Dispensatiecommissie, maar aan de regionale Keurmerkcommissie voor te leggen.

Onder welke overkappingen moet verlichting aangebracht worden?

Opvallend genoeg worden weinig dispensatieverzoeken ingediend voor onduidelijkheid over wel of geen nis of overkapping. Bergingen aan de voorkant leiden wel tot een flink aantal dispensatieverzoeken. De bergingen steken dan vaak verder uit de gevel dan volgens de eis is toegestaan en ook is de nis tussen twee bergingen vaak kleiner dan toegestaan. Eén projectleider heeft de ervaring dat de breedte-diepte verhouding van nissen vaak niet aan de eis voldoet. De Dispensatiecommissie acht de voordeur in de nis, ondanks de maat, meestal toch voldoende zichtbaar. Overigens wel onder de voorwaarde dat een verlichtingspunt wordt aangebracht, waarbij soms (maar niet altijd) een schemerschakelaar wordt gevraagd.

Van het oorspronkelijke idee van de eis wordt hiermee steeds meer afstand genomen, zo bleek in de expertmeeting. Eerst was een nis altijd ongewenst. Dat leverde teveel problemen op en om die reden werd een nis (van bepaalde afmetingen) toegestaan, mits een lamp werd opgehangen. Nu wordt middels dispensaties ook van de vereiste afmetingen afgeweken.

Definitie van entrees

De woorden 'entree' en 'deur' worden steeds gebruikt, zonder dat in alle gevallen duidelijk is of de voordeur of alle buitendeuren worden bedoeld. Zowel in de deskresearch, de expertmeeting als in de inventarisatie bij projectleiders kwam deze onduidelijkheid aan het licht.

De Commissie voor Normen en Onderzoek heeft hier ook al een besluit aan gewijd ter verduidelijking (besluitnummer 05.02.2004/005): de eis W2 voor nieuwbouw beoogt alleen het voorschrijven van een armatuur in een nis, portiek of onder een overkapping bij de voordeur van de woning; voor alle andere entrees in een nis, portiek of onder een overkapping geldt dat het plaatsen van een armatuur niet vereist is.

Definitie van openbare ruimte

In de deskresearch kwam de onduidelijke definitie van 'in het zicht vanaf de openbare ruimte' aan het licht. Ook twee projectleiders wezen daarop. Is de openbare ruimte de straat, of ook een park of een openbaar toegankelijk pad wat naar verwachting maar weinig gebruikt zal worden? En wat is de openbare ruimte bij de entreedeur tot woningen in een woongebouw aan een galerij of middencorridor? De projectleider stelt voor om 'zicht vanaf de openbare ruimte' te veranderen in 'zicht van de openbare weg of in het zicht van de burens'.

Dat de passage 'in het zicht van de burens' geen overbodige toevoeging zou zijn, blijkt uit Taiwanees onderzoek: inbraken komen minder voor als de voordeuren voor de overburen zichtbaar zijn.

6.3 Incidentele opmerkingen

Projectleiders

- In de toelichting wordt gesteld dat een aansluitpunt niet nodig is bij een balkon als er (openbare) verlichting is op de begane grond. Dat is wel logisch (zie bestaande bouw) maar het staat niet in de eis.
- In de eis zou concreter moeten staan dat het aansluitpunt op ca. 2.70 m. moet worden aangebracht, met uitzondering van het aansluitpunt bij de voordeur.
- De relatie met eis O1 moet nadrukkelijker gelegd worden.
- Bij split-level woningen komt het voor dat vanuit de garage een entree naar de woning is gemaakt. Plan wordt dat door regionale projectleider afgekeurd omdat entree niet zichtbaar is vanaf openbare weg (en dit terwijl het hier niet gaat om de voordeur).
- De toelichting op de eis spoort niet met de tekst van de eis.
- Onduidelijk waar nu precies een aansluitpunt moet komen.

Interviews

- Onduidelijk is of een nis die dieper is dan twee keer zo breed als diep zonder dispensatie is toegestaan?
- Onduidelijk is of een lamp pas noodzakelijk is als de nis dieper is dan twee keer zo breed als diep is, of dat een lamp bij iedere nis (dus iedere afwijking van een vlakke gevel) noodzakelijk is.

6.4 Aanbevelingen W2 entree

Aanbevelingen

- De eis handhaven als basiseis.
- In toelichting van W2 de richtlijn voor het combineren van verlichting bij de achtergevel en bij de bergingdeur (maximale afstand 7,5 meter) opnemen zoals bij W7 al gebeurt.
- Eén term voor 'lamp' gebruiken.
- Duidelijk onderscheid tussen de eisen die gelden voor de voordeur en die voor de andere deuren.
- Andere omschrijving voor 'zicht vanaf de openbare ruimte'.

Criminaliteit en onveiligheid

Naar verwachting heeft aanpassing van deze eis geen significant effect op criminaliteit en onveiligheid.

Discussiepunten

- Wanneer bij dispensatieverzoeken een schemerschakeling verplicht wordt gesteld en wanneer niet.
- In hoeverre kan verlichting uit de openbare ruimte een lamp in een nis of onder een overkapping vervangen?
- Kan bewoners een tegoedbon gegeven worden voor een lamp of moet de lamp door de bouwer aangebracht worden?
- Moet de beoordeling van een overkapping of nis aan de Dispensatiecommissie of aan de Keurmerkcommissie voorgelegd worden?
- Is het verlenen van dispensatie voor nissen die niet aan de breedte-diepte verhouding voldoen in overeenstemming met het oorspronkelijke idee om nissen helemaal niet toe te staan?
- Wat moet in de eis en wat in de toelichting (combinatie verlichting bergingdeur en achtergevel, verlichting balkondeur in relatie tot openbare verlichting)?

7 W5: Ramen en ventilatie-openingen; inbraakwerendheid gevelelementen

7.1 De eis inhoudelijk

Na deuren zijn ramen de meest kwetsbare plekken van een woning. Dat is in het meest recente MO onderzoek (Beheerinstituut, 2002) weer bevestigd. In W5 worden dan ook eisen gesteld ten aanzien van de inbraakwerendheid van ramen en ventilatieopeningen.

Ook wordt aandacht besteed aan gebruiksvriendelijkheid, omdat bewoners dan eerder hun hang- en sluitwerk daadwerkelijk afsluiten én omdat in geval van brand niet naar de juiste sleutel gezocht hoeft te worden.

7.2 Veel voorkomende opmerkingen

Voor W5 zijn niet erg veel dispensatieverzoeken ingediend. Ook het aantal afwijzingen valt mee, zeker vergeleken met G11. Bijna alle dispensatieverzoeken gaan over niet-geattesteerde gevelelementen, maar daar verleent de Dispensatiecommissie geen dispensatie voor (tenzij de bouwvergunning voor 1 januari 1999 is aangevraagd).

Glaslatten

De discussie over W5 draait met name om de eisen die aan glaslatten worden gesteld.

In de interviews is regelmatig gezegd dat het onduidelijk is wat precies geëist wordt ten aanzien van de bevestiging: kitten of schroeven, moet de ruit of juist de glaslatten gekit worden? En zijn ééntourschroeven verplicht, ondanks dat dat grof sloopwerk van de glaslatten betekent bij glasvervanging? In de expertmeeting bleek deze verwarring onnodig. In de NEN 5096 (waar iedere bouwer aan moet voldoen) is de bevestiging van glaslatten in de nieuwbouw goed geregeld en in het Politiekeurmerk hoeven dan ook geen extra eisen aan de glaslatten gesteld te worden. De huidige link die in de toelichting van W5 wordt gelegd naar de productenlijst⁸ is ook onnodig.

Gerelateerd aan bovenstaande discussie vragen zowel respondenten uit de interviews als aanwezigen op de expertmeeting zich af of het beveiligen van glaslatten eigenlijk wel nodig is. Uit verschillende onderzoeken (MO onderzoeken uit 1989 en 2002 en onderzoek onder 95 gecertificeerde woningen) blijkt immers dat het uitnemen van glaslatten maar weinig voorkomt. Glasbreuk komt echter wel in redelijk wat gevallen voor: bijvoorbeeld in het MO onderzoek uit 2002 bij 7,55% van de inbraken, tegenover 2,47% voor het uitnemen van glaslatten. Glasbreuk kan erop duiden dat een inbreker heeft geprobeerd de glaslatten te verwijderen (hierdoor kan het glas breken). Maar of de glasbreuk daaraan geweten kan worden is zonder gedetailleerdere MO gegevens niet vast te stellen.

Noot 8 In geval glasoppervlakte < 1,5 vierkante meter: verticale glaslatten aan buitenzijde gelijmd/gekit en/of voorzien van beveiligde schroeven om de 20 cm. (citaat productenlijst)

Doordat glasbreuk en het verwijderen van glaslatten bij PKVW woningen ook voorkomen, ontstaat verder twijfel of de NEN 5096 wel voldoende soelaas biedt. Doordat echter niet bekend is of het nieuwe of bestaande woningen zijn (en dus of de NEN 5096 wel is toegepast), kan ook hierop geen antwoord gegeven worden.

Om vast te kunnen stellen óf glaslatten met de NEN 5096 voldoende beveiligd worden, is meer inzicht nodig in de MO's van inbrekers en in de kenmerken van de woningen waarin ingebroken is. Nauwkeuriger registratie door de politie is noodzakelijk.

Geschroefde glaslatten.

Raamboompjes

Zowel in het MO onderzoek van Johan Kooistra als in het interview met een projectleider komt naar voren dat afsluitbaarheid van ramen schijnveiligheid oplevert. Raamboompjes die bewoners niet op slot doen zijn namelijk niet meer zo inbraakwerend als in de test is gebleken.

Dat ramen met een sleutel worden afgesloten is niet in strijd met de brandweervoorschriften, zo bleek in de interviews met twee brandweermannen. Eén persoon vertelde dat in het oude Bouwbesluit stond dat woningen in woongebouwen tot 7 meter hoogte vluchtramen moeten/kunnen hebben, zodat bewoners eventueel via die ramen kunnen vluchten. Voor zover bekend is dat in het nieuwe Bouwbesluit niet meer opgenomen.

Als een raam volgens de bouwregelgeving in Engeland een vluchtweg moet zijn bij brand, mag er volgens Secured by Design geen slot met sleutel op zitten. In die situatie moet de beglazing gelaagd zijn tot een minimale dikte van 6.4 mm.

Gebruiksgemak

Ramen moeten volgens W5 "eenvoudig en licht te bedienen" zijn. Verschillende respondenten hebben de tegenstrijdigheidesignaleerd die bestaat met de toelichting, waar staat dat ook gelijksluitendheid verplicht is.

Daarnaast is de toelichting bij "eenvoudig en licht te bedienen" niet objectief:

- zo min mogelijk bedieningspunten ('sluitpunten' in de toelichting van de eis);
- per raam bij voorkeur 1 bedieningspunt op bereikbare hoogte (0,9-1,2 meter);
- hendels, hoofd- en bijzetsloten eenvoudig en licht te bedienen.

De eerste 2 lijken facultatief, de derde is ruim op te vatten. Al met al is niet duidelijk wat verplicht is qua gebruiksgemak en wat wordt aanbevolen.

7.3 Incidentele opmerkingen

Projectleiders

- Eis houdt geen rekening met de lengte en breedte van het testblok, waardoor uitsluitend naar de 15 cm. wordt gekeken.
- Eis tot afsluitbaarheid laten vallen of wijzigen (door komst nieuwe producten niet meer nodig).
- Eis wijzigen door per raam twee afsluitbare raamboompjes te eisen of, indien voorzien van sterrenglas, twee niet afsluitbare goedgekeurde raamboompjes.

Interviews

- Doordat steeds meer timmerwerk gecertificeerd is, is er volgens de één steeds minder moeite met deze eis. Toch vindt een ander dat (zowel in nieuwbouw als bestaande bouw) het aantal producten of gevelementen dat kan worden toegepast beperkt is en dat de keuzevrijheid van architecten wordt beperkt. Dit laatste komt ook uit het Inbo onderzoek naar voren.
- Er zijn geen problemen met ventilatieopeningen (die zijn tegenwoordig steeds meer weggewerkt in de spouw of d.m.v installaties overbodig geworden).

Expertmeeting

- De eisen die aan glaslatten worden gesteld verschillen nu nog in nieuwbouw en bestaande bouw (beveiligde schroeven in bestaande bouw, kruiskopschroeven in nieuwbouw). **TIP** aan werkgroep handboek BB: dat verschil zou rechtgetrokken moeten worden.
- In de expertmeeting is de vraag gesteld of in de bestaande bouw wel eisen aan de glaslatten gesteld moeten worden als het in de MO's nauwelijks voorkomt. In §7.2 is toegelicht dat ook glasbreuk (als mogelijke indicatie dat glaslatten zijn aangevallen) meegenomen moet worden.

7.4 Aanbevelingen

Aanbevelingen

- De eis handhaven als basiseis.
- Passage over glaslatten in de eistekst verwijderen.
- In toelichting opnemen dat de bevestiging van glaslatten is opgenomen in de KVT of NEN 5096
- Nauwkeuriger registratie door politie van MO's om vast te kunnen stellen hoe vaak bij een inbraak glaslatten worden aangevallen.
- In voorlichting aan bewoners aandacht besteden aan noodzaak afsluitbare raamboompjes ook echt op slot te doen.
- Gebruiksgemak objectiveren.

Criminaliteit en onveiligheid

Naar verwachting heeft aanpassing van deze eis geen significant effect op criminaliteit en onveiligheid.

8 Conclusie en nabeschuwing

8.1 Van de inhoud...

Met afronding van dit onderzoek is het onderzoekstraject voor een nieuwe versie van het handboek nieuwbouw afgerond. De redactiecommissie die zich bezighoudt met het herschrijven en updaten van de overige eisen uit het handboek kan nu, samen met de afdeling communicatie van het BIP, aan de slag om een herziene set eisen te produceren, wat er volgens planning rond 1 juli moet liggen. Daarbij zal het nog een hele kluit worden om inhoudelijk te bepalen wat nu de grenzen zijn die aan de eisen worden gesteld. Bij sommige gebruikers van het keurmerk heerst de gedachte dat wanneer men maar precies aangeeft wat moet (zo lang, zo breed, zo hoog, zo zus en zo zo), er dan in de toekomst voorkomen kan worden dat eisen weer 'schuiven', mensen het niet snappen of er iedere keer dispensatie aangevraagd moet worden. Daarbij wordt echter vergeten dat het Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] niet een op zichzelf staand instrument is, maar onderdeel van een groter geheel, namelijk de Nederlandse en Europese bouwwereld. En daarin veranderen ook continue de regels, normen en voorschriften onder invloed van een veranderende techniek, nieuwe inzichten, enz.

Wij pleiten er daarom voor om het Politiekeurmerk Veilig Wonen[®] zoveel mogelijk 'lean en mean' te houden; eis het minimale en leg verder (in de geest van het 'oorspronkelijke keurmerk') zoveel mogelijk uit welk *doel* er beoogt wordt met de eis. Daarvoor moet wel een goed overzicht bestaan over wat er nu reeds geëist wordt in de bouwregelgeving.

8.2 via de vorm, ...

De hoofdvraag van dit onderzoek was om te onderzoeken in hoeverre de eisen zelf aangepast zouden moeten worden. Wat verder buiten beschouwing is gebleven is de *vorm* waarin het nieuwe handboek gegoten zou moeten worden. Tijdens de expertmeeting kwam dit onderwerp al even ten sprake en zorgde toen reeds voor een stevige discussie. Moeten de twee handboeken bestaande bouw en nieuwbouw samengevoegd worden voor de overzichtelijkheid? Moet er een 'dikke' versie van het handboek komen met uitgebreide uitleg, referentie- en beeldmateriaal en daarnaast een klein handzaam pocketboekje voor dagelijks gebruik? Moet er alléén een klein boekje komen met een aantal basiseisen en verder niks? Het lijken vragen die van minder belang zijn voor het keurmerk dan het eisenpakket zelf, maar wij denken dat de uiterlijke vorm waarin het keurmerk in de toekomst wordt gegoten wel degelijk van invloed is op de acceptatie van het keurmerk. Dit hangt echter ook weer samen met hoe de procedures rondom het 'aan de man brengen' van het keurmerk vorm worden gegeven.

8.3 en de zaken eromheen,...

Een inhoudelijke aanpassing van het keurmerk heeft geen één op één invloed op de hogere afname van keurmerken.

De eisen zijn, behalve K5, gehandhaafd als basiseis en verder vooral verduidelijkt of aangepast aan al heersende regelgeving. Ze zijn als het ware beter uit te leggen.

Ook het gieten van het keurmerk in een leuke hippe vorm garandeert niet meteen een hogere afname van keurmerken.

Beiden vormen een onverbrekelijk geheel met het aspect van communicatie en procedures rondom het keurmerk. Uit de 'zijlijn' van het onderzoek blijkt dat nog steeds in verschillende regio's verschillend wordt geadviseerd en verschillend wordt beoordeeld. Ook de procedures verschillen per regio.

Voor gemeenten of particulieren hoeft dit niet zo'n onoverkomelijk probleem te zijn, maar vooral bouwers, projectontwikkelaars en architecten, die immers landelijk werken, lopen hier tegenaan. Daarbij komt dat, na een korte periode van relatieve rust, per 2005/2006 het keurmerk overgedragen wordt aan de gemeenten en de taken van het BIP wellicht overgedragen of ondergebracht worden bij het nieuw opgerichte Centrum voor Criminaliteit en Veiligheid. Dat betekent dus wéér een periode van onrust en weer onduidelijkheid over 'hoe het nu moet'.

Wil het keurmerk op den duur echt 'standaard' worden in Nederland, dan zal nu op grote schaal geïnvesteerd moeten worden in het echt op eenduidige manier communiceren van inhoud, meerwaarde en procedure van het keurmerk. Wanneer in alle gevallen de boodschap helder en de gang van zaken duidelijk is, kan verder de aandacht weer komen te liggen op het eigenlijke doel van het keurmerk: het verhogen van de objectieve veiligheid en het verhogen van veiligheidsgevoelens door het toepassen van ruimtelijke principes van sociale veiligheid en het beter beveiligen van woningen.

8.4 naar de toekomst,

Gelet het feit dat Nederland onderdeel uitmaakt van de Europese Unie en er op dit gebied steeds meer Europese regelgeving ontstaat, is het overigens de vraag hoe lang nog ingezet moet worden op het promoten van het keurmerk an sich. Op een gegeven moment gaat de totstandkoming van nieuwe regelgeving en nieuwe normen te snel en loop je met een dusdanig afgebakend keurmerk steeds een stapje achter de feiten aan. Gedurende de looptijd van het keurmerk zijn al aanzienlijke successen geboekt, doordat eisen van het keurmerk opgenomen zijn in het bouwbesluit, fabrikanten steeds beter hun producten aanpassen aan de eisen en er bovendien steeds meer producten komen die voldoen aan de eisen. Op woningniveau zit het dus wel goed. Op het gebied van inrichting van de openbare ruimte kan er echter nog meer verbeteren. Het is dus ook een optie om bovenlangs, via normen en Europese regelgeving, te proberen eisen die nu nog in het keurmerk ondergebracht zijn op dit gebied, te integreren in de manier van werken van allen die met bouwen en ontwerpen bezig zijn. Zo bereik je wel het doel, maar gebruik je een ander middel. Daar vloeit dan automatisch natuurlijk een 'lean en mean' keurmerk uit voort, zowel qua vorm als qua inhoud; het merendeel van de eisen is dan immers gemeengoed geworden in bouwregelgeving of normering.

8.5 en een voorzichtige conclusie.

Dit onderzoek vormde slechts een stukje van een grote puzzel.

We weten nu wat er op dit puzzelstukje staat en welke kleuren het heeft en we hebben globaal inzicht in de kleuren van de stukjes die rondom dit puzzelstukje liggen. Probleem is nog dat we de doos met de hele afbeelding van de puzzel erop kwijt zijn. In bovenstaande paragrafen komen verschillende stukjes aan bod, die allen een sterke relatie met elkaar hebben, maar het eindplaatje is nog niet duidelijk (althans niet voor veel participanten in dit onderzoek). Gezien het korte tijdsbestek dat nog rest voordat formeel het keurmerk overgedragen wordt aan andere partijen, is het van essentieel belang dat voor álle betrokkenen een helder beeld wordt geschetst van de mogelijkheden die het keurmerk biedt voor de toekomst.

Bijlagen

Bijlage 1 Overige opmerkingen

1 Inleiding

De reacties van veel respondenten hadden soms betrekking op aspecten die buiten de scope van dit onderzoek vallen. Omdat ze toch van belang kunnen zijn voor het Beheerinstituut, worden ze hieronder weergegeven.

Achter iedere opmerking is vermeld hoe vaak hij is gemaakt.

Aangezien deze opmerkingen afkomstig zijn uit verschillende bronnen waarvan verderop in de bijlagen verslagen zijn opgenomen, worden de opmerkingen op meerdere plaatsen vermeld.

2 Andere eisen

O-eisen

- De O-eisen vormen een probleem bij inbreidingslocaties. (1x)

O1

- Het afstemmen van de verschillende belangen rondom de openbare verlichting blijft moeilijk. Altijd een strijd tussen gemeente en overige partijen over wat wiens verantwoordelijkheid is. (1x)

O2

- Ten aanzien van het openbare parkeren zijn er ook nog wel eens strijdige belangen (in het zicht versus uit het zicht en onveilig). (1x)

G3

- Tegels in de hal zijn al lang 'uit' en vervangen door andere materialen. Dit gedeelte schrappen. (1x)

G4

- Eis overeenkomstig W2 maken (glasstrook naast de deur ook toestaan). (1x)

G5

- Aanpassen/dimmen verlichting wanneer er niemand in de ruimtes is. (1x)

W3

- De eis ten aanzien van het werkvlak wordt ontdoken: het werkvlak wordt net iets kleiner gemaakt dan de norm, zodat minder inbraakwerende (dure) ramen aangebracht hoeven te worden. (1x)
- Opties voor bewoners (bijvoorbeeld een serre) kunnen voor die woningen en de burens bereikbaarheid beïnvloeden. (1x)
- Er is vaak discussie met de aannemer over wel of niet klasse 2 op eerste verdieping, of over wat bereikbaar is. Voorstel: op begane grond én eerste verdieping klasse 2 aan laten brengen. (1x)
- Bij tweede bullet is hellingshoek van werkvlak niet vermeld, terwijl afmetingen van werkvlak wel worden genoemd. (1x)
- NEN-commissie nieuwe eis laten formuleren op gebied van bereikbaarheid. (1x)

W4

- Voor een snelle ontvluchting in geval van brand is het heel belangrijk dat een deur op de vluchtroute in één handeling geopend kan worden. Een geïnterviewde brandweerman pleit dan ook nadrukkelijk om op die deur (kan de voordeur zijn, maar hoeft niet) in de woning een panieksluiting toe te passen. (1x)
- Es tot anti-flippermaatregelen niet meer van deze tijd en laten vervallen. (2x)
- Bij seniorenwoningen ook draaiknopcilinder toestaan, mits er geen (niet-sterren) ramen rondom de deur zijn. (1x)

W6

- Nieuw is de 'licht-tube' met een diameter van meer dan 15 cm. Daarbij kom je in de knel met de doorklimbaarheidseis. (1x)
- Het klopt niet dat polycarbonaat (zonder enige nadere specificatie) onbreekbaar is. (1x)

W7

- Er is discussie over de inbraakwerendheid van bergingen. Omdat privé-ruimtes inbraakwerend moeten zijn is dit voor de bouwer kostenverhogend. De respondent is echter van mening dat het niet voldoende is om alleen de centrale toegangsdeur tot het bergingencomplex inbraakwerend te maken, omdat het sluiten van de deur dan van meerdere personen afhankelijk is. (1x)
- De 7,5 meter afstand die in de toelichting bij de eis staat, opnemen in de echte eis. Verlichting vanuit één punt wekt verwarring. (1x)
- Ten aanzien van W7 wordt nog gediscussieerd over de vraag of bergingen weer in het Bouwbesluit opgenomen moeten worden. **TIP** aan werkgroep handboek NB: neem hierover alvast in handboek nieuwbouw een eis op zodat woningen niet onder keurmerk worden gebouwd zonder schuur of berging. (meerdere personen in expertmeeting)

W8

- Door inbraakpreventieve maatregelen wordt het vluchten uit woningen moeilijker. Om die reden is de rookmelder (W8) erg belangrijk. Een rookmelder is echter alleen voldoende compensatie als hij ook goed gemonteerd is. In het PKVW zou aan die montage meer aandacht besteed kunnen worden. (1x)
- Onduidelijk is welke normen van het bouwbesluit (wordt naar verwezen in de toelichting) worden bedoeld? (1x)

W9

- Inconsistent dat deze eis ineens verder gaat dan risicoklasse 1. Zou verantwoordelijkheid van bouwer moeten zijn. (1x)
- Eis houdt geen rekening met de GSM verspreiding in Nederland en geeft wel aan waar de loze leidingen naartoe moeten maar niet waar ze vandaan komen. (1x)

W10

- Wanneer bewoners voorgelicht worden over de veiligheid in en om hun woning zou ook aan brandveiligheid aandacht besteed moeten worden. Bijvoorbeeld dat bewoners een vluchtweg uit hun woning moeten benoemen en die route met een blinddoek moeten oefenen. Andere belangrijke onderwerpen zijn kleine blusmiddelen en het gebruik ervan. (1x)

- Wie gaat er na overdracht van het keurmerk nadenken over en uitvoering geven aan deze eis, vooral in de nieuwbouw? (1x)
- Tekst van de eis is verwarrend. (1x)

3 Procedureel

Expertmeeting

- Projectleiders lopen vaak op tegen het probleem dat het PKVW niet is ingebed in reguliere bouwprocedures. Van de andere kant zoekt de politie ook vaak niet naar extra (advies) werk. Gevolg is dat projecten regelmatig erg laat of te laat aan het PKVW worden getoetst. (meerdere personen)
- Tijdens R2B inspecties blijkt steeds vaker dat er geen convenant is afgesloten. Dat is geen reden om een project af te keuren, want een convenant op zich is niet verplicht. De procedure via de keurmerkcommissie, die toetslijst goedkeurt, is echter wél verplicht. Een keurmerkcommissie ontbreekt echter in sommige gebieden, bijvoorbeeld rond Eindhoven. Ook is de rol van de keurmerkcommissie vaak onduidelijk. (meerdere personen)
- In het handboek of op internet zou de procedure en een lijstje moeten staan van stukken die aan R2B ter beschikking gesteld moeten worden. (meerdere personen)
- De overheden (waaronder de gemeenten) zijn niet gewend om zich aan kwaliteitseisen te onderwerpen. Bekeken moet worden hoe het PKVW daarop aan kan sluiten. Mogelijk werken gemeenten in de toekomst graag met certificeringinstellingen. De private partijen laten hun plannen dan toetsen en de gemeente controleert alleen of de stempel erop staat. Dat is vergelijkbaar met de huidige keurmerkcommissie die de toetslijst goedkeurt en R2B die uitgaat van die goedgekeurde toetslijst. (meerdere personen)
- De aanvullende eisen zouden omgevormd moeten worden naar aandachtspunten: projecten hebben bijna nooit problemen om aan de 60% te voldoen. (2x)
- Bij het versoepelen van een eis moet ook rekening gehouden worden met degene die in het verleden hun best hebben gedaan aan de (oude) eis te voldoen. Aan hen moet goed uitgelegd worden waarom de eis versoepeld wordt en waarom de lat eerder hoger lag. (1x)
- Moeten voor het indienen van dispensatieverzoeken kosten berekend worden? Doel hiervan zou zijn om alleen dispensatieverzoeken te krijgen wanneer de partijen serieus eerst naar alternatieven hebben gezocht. (1x)

Interviews

- De procedures zijn niet eenduidig: in Rotterdam moet je als projectontwikkelaar zelf je toetslijst invullen, maar bijvoorbeeld in Zoetermeer doet de politie het voor je (en stuurt door naar de Keurmerkcommissie). In Rotterdam duurt het soms wel lang voordat je commentaar hoort van de keurmerkcommissie, maar er zit wel altijd duidelijke uitleg bij. In Zoetermeer komt het voor dat je er nooit meer wat van terugziet; je komt dus ook niet vroegtijdig te weten wat je fout hebt gedaan. Pas heel laat (soms te laat) krijg je dat te horen. Voorzichtige conclusie is dat de politie nog steeds kampt met capaciteitsgebrek. (1x)

- De projectontwikkelaar heeft vaak moeite met de bouwplanadviseurs van de politie; deze zijn vaak veel strenger dan het boek en weinig flexibel. Ook zijn de bouwplanadviseurs niet altijd consistent in hun adviezen: nu moet er in een plan bijvoorbeeld én een lamp bij de deur van de berging worden geplaatst én een lamp in het achterpad terwijl bij een vorig project dispensatie is verkregen voor het ophangen van één lamp die ook in het pad scheen. De Rotterdamse bouwplanadviseurs zijn wel erg goed. (1x)
- De politie zou in elke regio hetzelfde incidenten-registratiesysteem moeten gebruiken. Dan worden landelijke analyses van bijvoorbeeld mo's veel eenvoudiger. (1x)
- De projectontwikkelaar signaleert het verschijnsel dat stedenbouwkundigen vaak niet goed op de hoogte zijn van de eisen rondom het pkvw, ondanks dat er in verschillende gemeenten onder convenant gebouwd wordt. Daar ligt dus nog wel een taak op communicatie en voorlichtingsgebied. (1x)
- De ervaring van de projectontwikkelaar is dat de gemeente toch probeert er zo goedkoop mogelijk uit te komen bij nieuwe plannen en zich vaak niet realiseren welk deel van het bouwen onder keurmerk voor hun rekening komt. (1x)
- De termijn tussen het goedkeuren van producten en het uitkomen van een nieuwe productenlijst is veel te lang. Het komt voor dat een nieuw product niet mag worden toegepast, omdat de nieuwe lijst nog niet uit is. (1x)
- Het internet zou beter benut moeten worden (1x). Idee: landelijk discussieforum of prikbord op internet, waar iedereen vragen, opmerkingen en suggesties kwijt kan. Daarmee zou bijvoorbeeld ervaring uitgewisseld kunnen worden over 'oplossingen op maat' in bestaande bouw (bijvoorbeeld een klapraam van meer dan een meter breed waar geen barrières-tangen voor in de handel zijn). Er is ook behoefte aan digitale handboeken. Dan is het makkelijker om vanaf iedere werkplek de meest recente eisen te raadplegen. Bovendien zouden de wijzigingen ten opzichte van verouderde eisteksten aangegeven kunnen worden: in de huidige papieren handboeken is dat niet mogelijk en is het een heel werk om bij iedere wijziging uit te vinden wat er veranderd is. Op internet zouden ook lege certificaten en bijvoorbeeld lijsten met producten en fabrikanten gezet kunnen worden. Wat betreft de certificaten: nu ligt er een stapel lege in de kluis en eigenlijk is dat onnodig. De bouwplanadviseur zou ook via internet aan het Beheerinstituut door kunnen geven aan welke projecten wordt gewerkt, hoeveel certificaten zijn afgegeven, etc.
- De mate van onveiligheid verschilt per gebied, terwijl toch dezelfde eisen even zwaar meetellen. Uniformiteit is echter belangrijk (bijvoorbeeld omdat het PKVW voor landelijk werkende organisaties anders niet meer te bevatten is) en moet behouden blijven. (1x)
- Tip: vergelijk ook eens een onder bouwbesluit gebouwde wijk met een onder keurmerk gebouwde wijk. (1x)

Projectleiders

- Twee personen vinden het eisenpakket is z'n totaal een paar latten te hoog; eisen en procedure moeten over de hele linie versoepeld of verminderd worden. (2x)
- Bouwers, architecten, gemeenten enz. zitten niet te wachten op teveel moeilijke en overbodige regels en procedures. (1x)
- Keurmerk moet terug gebracht worden tot een klein, handzaam boekje. (1x).

- Kostenaspect van het keurmerk voor veel mensen een probleem. (1x)
- Het komt in veel gevallen voor dat projecten niet door kunnen gaan omdat de politie er in een te laat stadium bij betrokken is; dan is het plan al in DO-fase en te ver gevorderd om aan alle eisen te kunnen voldoen. (3x)
- Het komt regelmatig voor dat de gemeente niet de omgevingseisen voor haar rekening neemt; daar loopt een plan spaak op. (2x)
- Het komt voor dat projectontwikkelaars niet bereid zijn om aanpassingen te doen (voor de vijf eisen) aan het plan en dat daardoor het keurmerk niet doorgaat. (1x)
- Het keurmerk is door de partijen die nu met het keurmerk te maken krijgen niet ingebed in hun werkprocessen. (1x)
- In Zoetermeer hebben ontwikkelaars voor de grondprijs meer meters gekregen onder de voorwaarde dat aan het keurmerk wordt voldaan. Bij afkeuring komt de gemeente in het geweer. (1x)

Aanvullend literatuuronderzoek

- De handboeken zouden eens naast de huidige regelgeving gelegd moeten worden en de teksten zouden exacter op die regelgeving aan moeten sluiten (bijvoorbeeld op bestekteksten).

Bijlage 2 Respondenten

Interviews

- Cora van Zwam, Oranjewoud, Dispensatiecommissie
- Guus de Willigen, Blauwhoed Eurowoningen
- Hans Kooij, projectleider Regio Utrecht
- Wilbert de Wilde (manager vastgoedbeheer) en André Klein (opzichter) van de Sleutels van Zijl en Vliet
- Gert Huizer, commandant bij brandweer Waddinxveen
- Mark Ploegman, handhaver bij brandweer Almere

Projectleiders

- Jan Meijers, Amsterdam Amstelland
- Rintje Groen, Drenthe
- Bauke van der Woude, Friesland
- Jaap Terpstra, Gelderland - Midden
- Gerrit van der Lustgraaf, Gooi- en Vechtstreek
- Engelbert Kuiper, Groningen
- John van der Zalm, Haaglanden
- Hans Meiland, Hollands - Midden
- Joop Lubberding/Teo Vlieg, IJsselland
- Henk van Eerden, Kennemerland
- Jan Timmermans, Midden - en West - Brabant
- Harry Kouwenhoven, Noord – en Oost - Gelderland
- Jan van den Broek, Brabant Noord
- Hans 't Hoen, Noord Holland Noord
- Maarten Vroombout, Rotterdam Rijnmond
- Cor Duran, Zuid Holland Zuid
- John Wissink, Twente

Bijlage 3 Analyse van dispensaties

1 Inleiding

Eén van de onderzoeksvragen is: "in hoeveel gevallen komt het daadwerkelijk voor dat het verkrijgen van een keurmerk spaak loopt op één van de vijf eisen":

- K4
- K5
- G11
- W2
- W5

Dispensaties zijn een belangrijke graadmeter om te bepalen of bepaalde eisen moeilijk of niet te behalen zijn. Om die reden is het aantal dispensaties over de periode 2000-2002 bestudeerd (bron: Cora van Zwam, Oranjestad, Politiekeurmerk Veilig Wonen, Overzicht dispensaties 2000-2002, juni 2003). De uitkomsten staan in het eerste deel van deze bijlage: § 2 t/m 5. Het tweede deel van dit hoofdstuk is het resultaat van de inhoudelijke analyse van de dispensatie- en interpretatieverzoeken van de vijf eisen. Hier wordt beschreven welke problemen precies speelden bij de verschillende eisen.

Overigens geven de dispensaties geen volledig antwoord op de vraag hoe vaak de eisen problemen opleveren bij de certificering. De projecten die vroegtijdig zijn afgehaakt komen op deze manier immers niet in beeld. Om die reden is de regionale projectleiders gevraagd aan te geven hoeveel projecten zijn afgefallen en om welke redenen. Het antwoord moesten zij ons echter schuldig blijven.

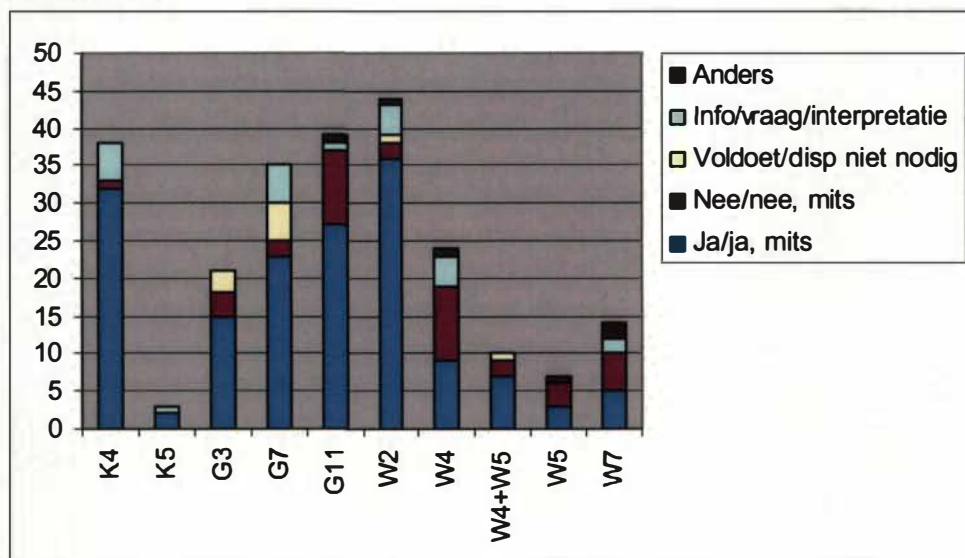
2 Analyse van het aantal dispensaties

2.1 Totaal aantal dispensatieverzoeken

Het aantal keer is geteld dat een dispensatieverzoek óf een verzoek tot interpretatie/toelichting is ingediend. Soms zijn dispensatieverzoeken ingediend terwijl geen dispensatie nodig was en ook zijn sommige dispensatieverzoeken doorverwezen naar de commissie N&O of teruggegeven aan de indiener met het verzoek om meer informatie aan te leveren.

Onderstaande grafiek toont de vijf eisen die in dit onderzoek centraal staan én andere eisen die 10 keer of meer voorkomen (in totaal in de drie jaar).

Grafiek 1 Verdeling van aantal dispensatie- of interpretatieverzoeken in 2000, 2001 en 2002 per eis.

Van de eisen die we onderzoeken leveren K4, G11 en W2 de dispensatiecommissie een hoop werk.

W5 zit in het onderzoek, maar scoort vrij laag wat betreft het aantal dispensatieverzoeken. Hetzelfde geldt nog sterker voor K5 (wel in onderzoek, scoort zeer laag).

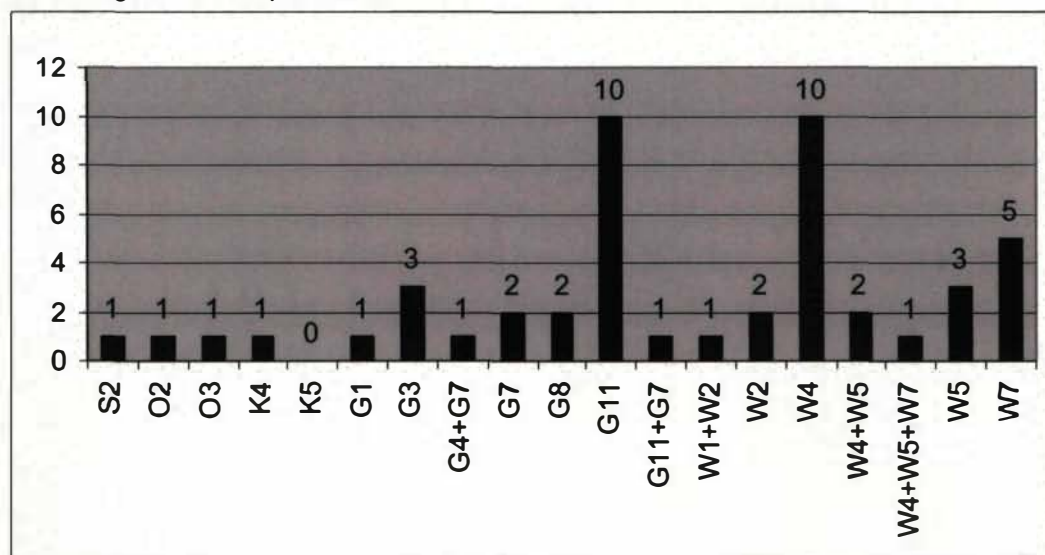
G7 zit niet in het onderzoek, maar levert wel een hoop dispensatieverzoeken.

Het feit dat eisen vaak bij de keurmerkcommissie langs komen, geeft aan dat het niet eenvoudig is om aan de eis te voldoen. Een vraag om informatie/interpretatie en een toegewezen dispensatieverzoek zijn weliswaar minder ernstig dan een afgewezen dispensatieverzoek, maar ze zijn ook een indicatie dat er problemen zijn.

2.2 Afgewezen dispensaties

Om te weten te komen op grond van welke eisen projecten echt het keurmerk mis lopen of dreigen te lopen is gekeken naar het aantal afgewezen dispensaties.

Grafiek 2 Aantal afgewezen dispensaties

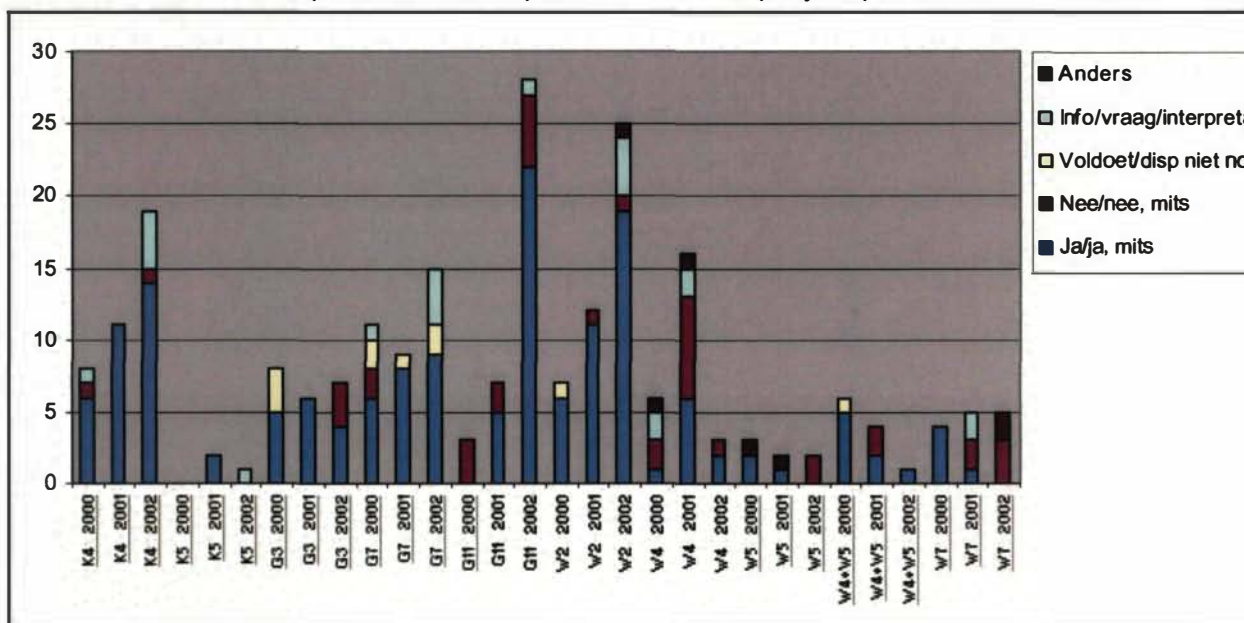

Van de eisen die in het onderzoek zitten scoort alleen G11 opvallend hoog. K4, K5, W2 scoren erg laag en W5 maar net iets hoger. G11 is samen met W4 verantwoordelijk voor verreweg het grootste aantal afgewezen dispensatieverzoeken. Daarna komt (op flinke afstand) W7. Zowel W4 als W7 is geen onderdeel van het onderzoek.

2.3 Trends

Vervolgens is nagegaan of zich in het aantal dispensatie- / interpretatieverzoeken trends voordoen in tijd. Als bijvoorbeeld blijkt dat een bepaalde eis alleen in 2000 een probleem was en daarna niet meer, is het niet urgent deze eis onder de loop te nemen.

Grafiek 3 Aantal dispensatie- of interpretatieverzoeken per jaar per eis

Bij K4 is het aantal toegewezen dispensatieverzoeken en het aantal interpretatieverzoeken toegenomen.

Het aantal verzoeken bij G11 en W2 is tussen 2000 en 2002 enorm toegenomen.

Bij K5 en W5 zijn geen trends te ontdekken: de aantallen zijn erg klein.

Bij de eisen die niet in het onderzoek worden meegenomen valt W4 op met een flinke piek toegewezen en afgewezen dispensatieverzoeken in 2001.

2.4 Tussenconclusie

Uit deze analyse blijkt duidelijk dat met K4, G11 en W2 veel problemen zijn. K4 en W2 leveren vooral veel toegewezen dispensatieverzoeken, het aantal afgewezen verzoeken is zeer gering. Bij beide is een stijgende lijn te zien. G11 heeft veel toegewezen dispensatieverzoeken, flink wat afgewezen dispensatieverzoeken en een sterk oplopende lijn over de jaren heen.

Voor K5 worden zeer weinig dispensatieverzoeken ingediend en het aantal afgewezen dispensaties is zelfs nul. Tijdens de expertmeeting bleek dat waarschijnlijk te komen doordat de formulering van de eis veel ruimte tot keuze en interpretatie laat en doordat de eis regelmatig 'niet van toepassing' wordt verklaard. Het Beheerinstituut heeft K5 toch in het onderzoek betrokken, omdat veel discussie en onduidelijk bestaat ten aanzien van deze eis. Ook W5 levert niet al te veel dispensatieverzoeken, maar is vanwege de discussie over de glaslatten in het onderzoek meegenomen.

Op grond van het aantal dispensaties vallen ook een aantal andere eisen op. W4 heeft veel afgewezen dispensatieverzoeken, vooral in 2001. Het geringe aantal problemen met W4 in 2002 zwakt deze urgentie echter af. W4 zou ook niet interessant zijn om binnen dit onderzoek te betrekken, omdat de eis voor het overgrote deel gelijk is aan het Bouwbesluit en daarvoor wordt geen dispensatie verleend.

G3 en W7 leveren recentelijk meer verzoeken op, waarvan er een flink aantal wordt afgewezen. Bij G3 gaat het vooral om verlichting bij de entree of om kleinere dingen zoals postkasten en flipperbeveiliging. Ten aanzien van W7 wordt nog gediscussieerd over de vraag of bergingen weer in het Bouwbesluit opgenomen moeten worden. Dat antwoord wordt afgewacht.

G7 scoort ook opvallend hoog, vooral door het aantal gehonoreerde verzoeken en het aantal vragen. Deze eis is vooral een probleem samen met G11 en wordt dus in dat opzicht wél in het onderzoek meegenomen. Als voor G7 op zichzelf dispensaties worden aangevraagd gaat het vaak om toegangen onder maaiveld.

3 Analyse van de dispensaties inhoudelijk

3.1 K4: Achterpaden

K4 leverde tussen 2000 en 2002 veel dispensatieverzoeken, waarvan de meeste werden toegewezen. Vaak waren de compenserende maatregelen die werden voorgesteld voldoende, af en toe stelde de dispensatiecommissie extra voorwaarden. K4 was in een klein aantal gevallen (5 in totaal) aanleiding een vraag of een interpretatieverzoek in te dienen.

Van de 33 dispensatieverzoeken werden er 6 ingediend omdat verlichting in z'n geheel of op specifieke plaatsen ontbrak.

In alle gevallen werd hier een oplossing voor gevonden: veelal door verlichtingspunten bij te plaatsen op bergingen / garages (met of zonder schemerschakeling) of op kruisingen.

De overige dispensatieverzoeken (dus het merendeel) gingen over onthoeking of de breedte (ongeveer even vaak): onthoeking was niet mogelijk zoals staat voorgeschreven of het achterpad of verbindingspad was te smal (smaller dan 1,50 meter of te smal in relatie tot het aantal woningen). In drie gevallen speelden beide problemen.

Als het achterpad of het verbindingspad te smal was, gaf (extra) goede verlichting in de meeste gevallen uitkomst, soms in combinatie met spiegels of afsluiting van het achterpad.

Bij problemen met onthoeking werden vier soorten maatregelen aangevoerd (alleen of in combinatie): verlichting, spiegels, doodlopend maken of afsluitbaar maken. De combinatie van spiegels met verlichting kwam met meest voor (4 keer).

Eén verzoek is speciaal interessant, omdat het antwoord een mogelijke toevoeging voor in de toelichting bevat. De vraag was of onthoeking ook nodig is als het verbindingspad bijna 3 meter breed is. Dat blijkt niet nodig te zijn als het pad breder is dan 4 meter. Tussen de 2 en 4 meter moet een dispensatieverzoek ingediend worden.

3.2 K5: Erfafscheiding

K5 heeft de dispensatiecommissie tussen 2000 en 2002 weinig werk bezorgd: één keer is een verzoek tot interpretatie ingediend en twee keer is een dispensatieverzoek ingediend, die overigens beide zijn toegewezen. Interessant is, dat het bij de twee dispensatieverzoeken ging om hagen als erfafscheiding en dat bij een dergelijke oplossing het belang van goed beheer werd benadrukt.

3.3 G11: Parkeergarage

Over G11 zijn veel dispensatieverzoeken ingediend, vooral in 2002. De meeste zijn toegewezen (ongeveer driekwart), maar ook een flink aantal (ongeveer een kwart) is afgewezen. G11 heeft van de eisen die in dit onderzoek worden bekeken verreweg het grootste aantal afgewezen dispensaties op z'n naam staan. Slechts één keer is een vraag gesteld.

Bij een dispensatie in 2001 is vermeld dat de dispensatiecommissie in afwachting van onderzoek naar G11 meer vrijheid geeft ten aanzien van de compartimentering van bergingen.

Verreweg de meeste dispensatieverzoeken doen zich voor in situaties dat de bergingen niet in een apart compartiment liggen, maar direct in de parkeergarage uitkomen. Vijf dispensatieverzoeken zijn daarop gesneuveld. De meeste (30) zijn echter toegewezen, onder voorwaarde dat bepaalde maatregelen werden genomen. Verlichting in combinatie met spiegels kwam relatief vaak voor (5). Verder waren allerlei combinaties aan de orde van verlichting, spiegels, het aanbrengen van een wand tussen garage en bergingen, het kleiner maken van nissen, zicht op de bergingenentrees en het vrijhouden van de strook tussen bergingen en parkeerplaatsen (door middel van biggenruggen of paaltjes).

In plaats van de strook voor de bergingen langs is een aantal keer geadviseerd de bergingen en de daarvoor liggende parkeerplaats samen te voegen tot een privé-box.

Bergingen moeten dus volgens de dispensatiecommissie in sommige gevallen perse in een apart compartiment liggen, maar in andere gevallen is het ook toegestaan dat ze direct op de parkeervloer uitkomen. Kleinschaligheid in het aantal gebruikers van de parkeergarage en de bergingen is een pré voor ontheffing van de compartimentering. Of er ook nog andere criteria zijn, kon uit de dispensatieverzoeken niet opgemaakt worden.

Drie keer was sprake van strijdigheid tussen de G11 eis en de eisen die de brandweer stelt. In verband met vluchtwegen konden niet de gebruikelijke afsluitingen gerealiseerd worden (bijvoorbeeld tussen de parkeergarage en de hal van het woongebouw). Alle drie deze dispensatieverzoeken zijn toegewezen. In één geval vroeg de dispensatiecommissie om een brandweersluiting: een elektrische deursluiting met brandmelder, die in geval van brand ontsluit.

3.4 W2: Entree; zicht en verlichting

Voor W2 worden veel dispensatieverzoeken ingediend en de overgrote meerderheid daarvan wordt gehonoreerd.

Veel dispensatieverzoeken zijn ingediend wanneer aan de achterkant van de woning geen aansluitpunt voor verlichting is. Als dat niet mogelijk blijkt te zijn, keurt de commissie een lichtpunt (dus echt een lamp) op een berging of schuur goed wanneer die lamp goed afstraalt op de achtergevel en wanneer de afstand tussen de lamp en de achtergevel niet meer is dan 7,5 meter. Deze 'regel' staat in de toelichting van W7, maar niet in de toelichting van W2. Soms wordt extra geëist dat de lamp schemerschakeling heeft, maar niet in alle gevallen.

Aan de voorkant komt het vaak voor dat de voordeur in een nis of onder een overkapping ligt. Dan moet volgens de Dispensatiecommissie altijd een lamp opgehangen worden, soms met schemerschakeling. Daar wordt niet altijd om gevraagd.

Een aantal keer ontbreekt verlichting aan de voorgevel, maar straalt de openbare verlichting af op de voorgevel. Als uit de verlichtingsberekening blijkt dat de openbare verlichting voldoende afstraalt, gaat de Dispensatiecommissie akkoord.

Bergingen aan de voorkant leiden ook tot een flink aantal dispensatieverzoeken. De bergingen steken dan vaak verder uit de gevel dan volgens de eis is toegestaan en ook is de nis tussen twee bergingen vaak kleiner dan toegestaan. De Dispensatiecommissie achtte de voordeur in de nis, ondanks de maat, steeds toch voldoende zichtbaar. Overigens wel onder de voorwaarde dat een verlichtingspunt wordt aangebracht, waarbij soms (maar niet altijd) een schemerschakelaar wordt gevraagd.

Eén specifiek geval valt op. De entree van de woning ligt binnen een omheining, waardoor de entree niet of nauwelijks zichtbaar is. De dispensatiecommissie gaat akkoord, mits het hekwerk transparant is, óf wanneer in de omheining een 'echte' toegang wordt gemaakt, inclusief G4 deur, brievenbus, verlichting, bel en glasstrook voor doorzicht.

3.5 W5: Ramen en ventilatieopeningen; inbraakwerendheid gevelelementen

Ten aanzien van W5 zijn niet al te veel dispensatieverzoeken ingediend. Ook het aantal afwijzingen valt mee, zeker vergeleken met G11.

Bijna alle dispensatieverzoeken gaan over niet-geattesteerde gevelelementen. De dispensatiecommissie oordeelde strikt volgens de regel, dat alle gevelelementen geattesteerd moeten zijn (of een conformiteitsverklaring moeten hebben) als de bouwvergunning na 1 januari 1999 is aangevraagd. Vóór die datum mag de productenlijst van de bestaande bouw toegepast worden.

Eén dispensatieverzoek ging om de criteria voor bereikbaarheid, volgens de NEN 5087. De achterdeuren van woningen lagen binnen een gesloten bouwblok, maar waren toch bereikbaar. Alleen als ten minste 3,5 meter hoge erfafscheidingen geplaatst zouden worden, zouden de achterkanten onbereikbaar zijn en niet beveiligd hoeven te worden.

Bijlage 4 Input projectleiders

1 Inleiding

Onderdeel van de opdracht was het vragen van reacties van de verschillende projectleiders in den lande over hun ervaringen met de vijf eisen. Onderstaand een samenvatting/overzicht. Totaal hebben 17 projectleiders gereageerd.

2 Algemene opmerkingen

- Regio Twente heeft op dit moment geen regionaal projectleider en kan geen betrouwbaar overzicht geven van bouwplannen in de regio of eventuele problemen die daarbij optreden ten aanzien van de eisen.
- Geen ervaring met bouwprojecten die geen doorgang konden vinden wegens te zware eisen. 3 x
- Eisenpakket nu een paar latten te hoog; eisen en procedure moeten over de hele linie versoepeld of verminderd worden. 2x
- Bouwers, architecten, gemeenten enz. zitten niet te wachten op teveel moeilijke en overbodige regels en procedures. 1x
- Keurmerk moet terug gebracht worden tot een klein, handzaam boekje. 1x
- Kostenaspect van het keurmerk voor veel mensen een probleem. 1x
- Het komt in veel gevallen voor dat projecten niet door kunnen gaan omdat de politie er in een te laat stadium bij betrokken is; dan is het plan al in DO-fase en te ver gevorderd om aan alle eisen te kunnen voldoen. 3x
- Het komt regelmatig voor dat de gemeente niet de omgevingseisen voor haar rekening neemt; daar loopt een plan spaak op. 2x
- Het komt voor dat projectontwikkelaars niet bereid zijn om aanpassingen te doen (voor de vijf eisen) aan het plan en dat daardoor het keurmerk niet doorgaat. 1x
- Het keurmerk is door de partijen die nu met het keurmerk te maken krijgen niet ingebed in hun werkprocessen. 1x
- In Zoetermeer hebben ontwikkelaars voor de grondprijs meer meters gekregen onder de voorwaarde dat aan het keurmerk wordt voldaan. Bij afkeuring komt de gemeente in het geweer. 1x

3 Opmerkingen ten aanzien van de eisen

3.1 K4

Problemen

- Onthoeking levert in de praktijk (na oplevering) problemen op. Bewoners halen hoek weg. 5x
- Verlichting levert probleem op (waar wordt lamp geplaatst en hoe is de lichtinval in het achterpad). 2x
- Wel eens problemen met de breedte van het pad. 2x
- Geen problemen. 2x
- Afstand van 15 tot 20 meter (verlichting) is discutabel geworden door verbeterde verlichtingsarmaturen (padvinder). 1x

- Onlogisch dat een lichtmast op een hoek geplaatst moet worden in verband met schaduwwerking. 1x
- Handhaving door de gemeente een groot probleem (landjepik en verlichting). 1x
- Bij inbreilocaties moeite met onthoeking (bestaande bouw/nieuwbouw). 1x
- Omschrijving van het verbindingspad/toepad moet duidelijker (2 mtr breed). 1x
- Bewoners hebben veel problemen met aangebrachte stops in het achterpad. 1x
- Eis is in het geheel moeilijk te lezen. 1x

Verbetervoorstellen

- Onthoeking laten vervallen. 3x
- Afstand verhogen naar 25 – 30 meter. 1x
- Lichtmasten bijvoorbeeld 3 meter van de hoek af plaatsen. 1x
- Eerder in het ontwerp betrokken raken. 1x
- Spiegels aanbrengen bij kruisingen. 1x
- Geen combinatieverlichting meer toestaan. Altijd verlichting in het pad (door lamp op schuur of padvinder). 1x
- Eis herschrijven /makkelijker maken. 1x
- Breedte pad (1,80 – 2,10) als adviesbreedte opnemen. Standaard is 1,50 m. 1x

Voorlopige conclusie

Eis handhaven maar herschrijven, met daarbij de volgende aandachtspunten:

- Onthoeking anders regelen
- Verlichtingseisen veranderen (lichtpunt)

3.2 K5

Problemen

- Bewoners zijn meer gehecht aan privacy en zetten de schuttingen dicht zodra ze opgeleverd zijn. 4x
- Eis is lastig uit te leggen, en voor meerdere uitleg vatbaar. 3x
- Geen op- of aanmerkingen. 3x
- Eis dat hekwerk geen aanleiding tot opklimming e.d. mag bieden is niet haalbaar. 1x
- Onbegrijpelijk dat deze eis ooit in het handboek is gekomen. Wie kan 'm hard maken? 1x

Verbetervoorstellen

- Eis reduceren tot aandachtspunt of aanvullende eis. 3x
- Eis moet helderder omschreven worden; wat is een doorgaande route?. 1x

Voorlopige conclusie

Eis herschrijven en reduceren tot aanvullende eis.

3.3 G11

Problemen

- In praktijk is het lastig dat bergingen niet in de parkeergarage uit mogen komen. 5x
- Door voortschrijdende ontwerptrends steeds vaker stallingen met open daken of andere oplossingen die niet in G11 te 'vangen' zijn. 3x
- De verlichtingseisen zijn wat aan de hoge kant. 1x
- In sommige regio's bestempelt men de garage bij één splitlevel woning ook als vallend onder G11. 1x
- In relatie tot eis G7 (bergingencomplex) vaak een struikelblok. 1x
- Probleem is dat vreemden 'mee kunnen liften' bij het naar binnengaan van de garage en zo toegang tot het gebouw kunnen krijgen. 1x

Verbetervoorstellen

- Eis aanpassen aan recente dispensaties en inzichten disp.cie. 3x
- Toestaan dat bergingen wel in de garage uitkomen, mits deze voldoen aan de NEN 5096. 1x
- Eis veranderen in aandachtspunt of aanvullende eis. 1x
- Eis in samenspraak met brandweer aanpassen (i.v.m. vluchtroutes). 1x

Voorlopige conclusie

Eis handhaven maar herschrijven, met als aandachtspunten:

- Aanpassing eis aan hedendaagse ontwerpen/dispensaties (bergingen uitkomend in garage mag, mits)
- Overleg met brandweer i.v.m. vluchtroutes en compartimentering

3.4 W2

Problemen

- De eis tot een aangebrachte armatuur in een nis levert in de praktijk veel problemen op (voor wat betreft de keuze ervan). 5 x
- In praktijk geen probleem, mits tijdig in planfase meegenomen. 5x
- Onduidelijk wat nu precies nissen, overkappingen e.d. zijn en welke afmetingen nog veilig zijn. 2x
- Bij split-level woningen komt het voor dat vanuit de garage een entree naar de woning is gemaakt. Plan wordt dat afgekeurd omdat entree niet zichtbaar is vanaf openbare weg. 1x
- Toelichting eis spoort niet met de tekst van de eis. 1x
- Alles wordt 'entree' genoemd, terwijl het gaat om de voordeur. 1x
- Onduidelijk wat precies onder 'openbare ruimte' wordt verstaan. 1x
- Onduidelijk waar nu precies een aansluitpunt moet komen. 1x

Verbetervoorstellen

- Eis van aangebrachte armatuur laten vallen of verduidelijken. 2x
- Alleen een aansluitpunt bij alle bereikbare deuren eisen. 1x
- Bewoners een cadeaubon voor een lamp geven, waarmee ze zelf een mooi exemplaar kunnen uitzoeken. Bewoners die dat niet hebben gedaan krijgen geen certificaat; de wijk als geheel wel. 1x
- In eis opnemen dat er maar één toegang tot de woning als woningentree bestempeld kan worden. Dit moet dan de deur zijn die als 'voordeur' dienst doet. 1x
- De relatie met eis O2 moet nadrukkelijker. 1x
- Maarten Vroombout heeft voorstel voor geheel herschreven eis W2 toegestuurd.

Voorlopige conclusie

Eis handhaven, maar herschrijven, waarbij aandacht voor:

- Duidelijke omschrijving verlichtingspunten
- Duidelijke omschrijving nissen, overkapping e.d.
- Duidelijke verwijzing naar 'voordeur'

3.5 W5

Problemen

- Geen op- of aanmerkingen. 3x
- Geen probleem met eis zelf. Wel moet de bereikbaarheid beter geregeld worden. 2x
- Probleem met ramen die niet voldoen aan de NEN 5096. 2x
- Probleem met de afsluitbaarheid van ramen. Levert schijnveiligheid op door gebruik sleuteltjes. Ook tegenstrijdig doordat bij 'wat' wordt gerefereerd aan gebruiksgemak. 2x
- 'Maatregelen tegen het verwijderen van glaslatten' is achterhaald en levert hoge kosten op bij ruitbreuk. 2x
- Project de mist ingegaan omdat bewoners geen barrièrestangen wilden. 1x
- Eis t.a.v. glaslatten komt niet overeen met praktijk timmerindustrie (die werkt volgens NEN5096). 1x
- In de toelichting staat dat de ramen gelijksluitend moeten zijn, maar dit staat niet in de eis. 1x
- Eis houdt geen rekening met de lengte en breedte van het testblok, waardoor uitsluitend naar de 15 cm. wordt gekeken. 1x

Verbetervoorstellen

- NEN-commissie nieuwe eis laten formuleren op gebied van bereikbaarheid. 1x
- Eis tot afsluitbaarheid laten vallen of wijzigen (door komst nieuwe producten niet meer nodig). 1x

- Eis wijzigen door per raam twee afsluitbare raamboompjes te eisen of, indien voorzien van sterrenglas, twee niet afsluitbare goedgekeurde raamboompjes. 1x
- Gedeelte over de glaslatten weglaten. 1x

Voorlopige conclusie

Eis handhaven maar herschrijven, waarbij aandacht voor:

- Betere omschrijving bereikbaarheid (vooral W3)
- Afsluitbaarheid herformuleren
- Glaslatten verhaal conform de industrie herschrijven.

4 Opmerkingen bij andere eisen (gemaakt door regio IJsselland en Maarten Vroombout)

G3: tegels in de hal zijn al lang 'uit' en vervangen door andere materialen. Dit gedeelte schrappen.

G4: eis overeenkomstig W2 maken (glasstrook naast de deur ook toestaan).

G5: aanpassen/dimmen verlichting wanneer er niemand in de ruimtes is.

W3: vaak discussie met de aannemer over wel of niet klasse 2 op eerste verdieping, of over wat bereikbaar is. Voorstel: op begane grond én eerste verdieping klasse 2 aan laten brengen.

Scheefstand van 30 graden is vergeten, werkvlak zou eruit moeten in het tweede punt.

W4: eis tot anti-flippermaatregelen niet meer van deze tijd en laten vervallen. 2x Bij seniorenwoningen ook draaiknopcilinder toestaan, mits er geen (niet- sterren) ramen rondom de deur zijn.

W6: nieuw is de 'licht-tube' met een diameter van meer dan 15 cm. Daarbij kom je in de knel met de doorklimbaarheidseis.

Het klopt niet dat polycarbonaat (zonder enige nadere specificatie) onbreekbaar is.

W7: de 7,5 meter afstand die in de toelichting bij de eis staat, opnemen in de echte eis. Ongelijkloop tussen ramen en deuren. Verlichting vanuit één punt wekt verwarring.

W8: is verwarrend. Welke normen van het bouwbesluit worden bedoeld?

W9: inconsistent dat deze eis ineens verder gaat dan risicoklasse 1. Zou verantwoordelijkheid van bouwer moeten zijn.

Eis houdt geen rekening met de GSM verspreiding in Nederland en geeft wel aan waar de loze leidingen naartoe moeten maar niet waar ze vandaan komen.

W10: wie gaat er na overdracht van het keurmerk nadenken over en uitvoering geven aan deze eis, vooral in de nb?

Tekst eis is verwarrend.

O-eisen vormen een probleem bij inbreidingslocaties.

Bijlage 5 Resultaten uit de interviews

1 Inleiding

In totaal zes personen zijn geïnterviewd:

- dhr. de Willigen, Blauwhoed Eurowoningen
- mw. van Zwam, Oranjewoud, lid van de dispensatiecommissie
- dhr. Kooij, projectleider politieregio Utrecht
- dhr. de Wilde (lid van de commissie norm en onderzoek) en dhr. Klein (bouwplanadviseur), beide van woningbouwvereniging de Sleutels van Zijl en Vliet in Leiden
- dhr. Ploegman, brandweer Almere
- dhr. Huizer, brandweer Waddinxveen

Algemeen:

- In Utrecht zijn vooral problemen met W2 en G11.
- Bij Blauwhoed Eurowoningen worden vooral dispensaties aangevraagd voor verlichting in achterpaden (K4), spiegels in bergingengangen (G7) en nissen die niet de juiste diepte-breedte verhouding hebben (W2).
- De regio Utrecht heeft over de jaren heen ongeveer 70 dispensaties aangevraagd. Voor G11 7x (4 gedispenseerd), voor W2 11x (9 gedispenseerd), voor W5 3x (2 gedispenseerd), voor K4 14x (10 gedispenseerd) en voor K5 (0).

2 K4: Achterpaden

De handhaving van de onthoeking is een duidelijk probleem. Bewoners trekken de onthoeking vaak bij hun tuin en zetten er schuurtjes, schuttingen of beplanting op.

Een mogelijke oplossing hiervoor is om beter aan de bewoners uit te leggen waarom het belangrijk is de onthoeking in stand te houden. De woningbouwvereniging in Leiden ziet daar wel wat in en in Utrecht gebeurt het al daadwerkelijk: bewoners krijgen een brief waarin staat dat men geen 'landjepik' mag doen.

Een ander stelt voor de onthoeking niet langer te eisen, maar daarvoor in de plaats verlichting en spiegels te gebruiken om de overzichtelijkheid bij hoeken te verbeteren.

Dat verlichting in een achterpad belangrijk is wordt door niemand ontkent, maar de respondenten zijn het niet eens als het gaat om de vraag of goede verlichting altijd wordt aangebracht. Volgens Cora van Zwam komt het vaak voor dat de verlichting niet voldoet. Guus de Willigen ziet dat partijen (gemeenten en private partijen) in de praktijk de verantwoordelijkheid voor de verlichting vaak afschuiven op een ander.

Een andere respondent ziet juist weinig problemen en zegt dat het aanbrengen van verlichting in achterpaden meestal geen probleem is wanneer er maar bergingen zijn: dan kunnen de lampen daar op. Na verloop van tijd worden er echter (volgens één persoon vaak) schuttingen of planten geplaatst, die het licht tegenhouden. Een andere mogelijkheid is dat de projectontwikkelaar openbare verlichting in het achterpad aanlegt en dat de gemeente het onderhoudt en beheert. Dit komt echter nog niet vaak voor.

Als mogelijke oplossing gaf één persoon om een Vereniging van Eigenaren op te richten, zodat bewoners gezamenlijk de verlichting kunnen regelen. Afspraken over wiens verantwoordelijkheid het is moeten in ieder geval gemaakt worden.

Twee respondenten plaatsten kanttekeningen bij de hekwerken die in sommige gevallen nodig zijn. Volgens de één werkt een hekwerk om een achterpad af te sluiten absoluut niet en wordt het hek er zelfs wel eens totaal uitgesloopt. Deze persoon had van de politie vernomen dat bewoners een hek om een achterpad te compartimenteren (dus niet af te sluiten) wel als prettig ervaren.

Volgens de ander is de eis dat gemeenschappelijke hekwerken van de binnenkant zonder sleutel geopend moeten kunnen worden in de praktijk erg lastig. Het halfronde 'schild' dat ter hoogte van het slot kan worden aangebracht, dient voor onbevoegden namelijk als opstapje: ze zetten hun voet op de bovenrand van het schild, ze leunen over het hek heen en met een stok bedienen ze de klink aan de binnenkant. Oplossing voor dit probleem kan zijn om het slot aan twee kanten sleutelbedienbaar te maken. Hierdoor worden de vluchtmogelijkheden voor bewoners belemmerd, maar aangezien de brandweer toch per situatie beoordeelt in hoeverre een achterpad moet kunnen dienen als vluchtweg, zou die mogelijkheid (in de K4 eis) geboden moeten worden.

In dit verband is de visie van de twee geïnterviewde brandweermannen interessant. Zij gaven beide aan dat de achterpaden volgens K4 goed bruikbaar zijn als vluchtroute in geval van brand. Achterpaden zijn geen vluchtroutes volgens het Bouwbesluit en als in de praktijk toch via het achterpad wordt gevlucht zijn de hekwerken geen belemmering:

- De compartimenteringhekwerken beperken de vluchtweg van de bewoner in één richting, maar de route blijft goed genoeg.
- Een hekwerk aan het begin van het achterpad opent vaak in de vluchtrichting zonder sleutel en dan levert het hek geen probleem op. Een hekwerk zoals hierboven bedoeld met sleutelbediening aan beide zijden is dus strijdig met uitgangspunten van de brandweer voor vluchten.

Eén persoon stuit op interpretatiemoeilijkheden bij de K4 eis. Het is niet duidelijk op welke passages het woordje 'of' onder HOE betrekking heeft. Dat kan gelezen worden als "wanneer het te smal is, onverlicht of teveel hoeken heeft, is een hek voldoende om alsnog aan de eis te voldoen". Verder is in Utrecht bestaat veel discussie over wat nu precies een toepad is (in termen van het PKVW: het verbindingspad tussen achterpad en openbare ruimte).

Volgens Cora van Zwam worden veel dispensaties gegeven voor deze eis, vaak vanwege gebrek aan verlichting en omdat veel paden te smal zijn. Verder worden voor inbreidingsprojecten vaak dispensaties verleend (afhankelijk van de situatie), aangezien dergelijke projecten vaak niet aan de eisen voldoen. Zij vindt dat in de eis ook opgenomen zou moeten worden dat achterpaden geen doorlopende structuur mogen vormen waar mensen langs kunnen wegvluchten. Zij pleit voor meer doodlopende paden, dat vindt ze belangrijker dan spiegels, onthoevingen en poorten.

Tenslotte nog twee opmerkingen van de brandweer Waddinxveen.

- Wanneer een achterpad aan het begin wordt afgesloten met een hekwerk, moet naast het hek een sleutelbuis worden aangebracht. De brandweer moet het hek namelijk open kunnen doen.

- Voor de brandweer geldt niet: hoe breder het achterpad des te beter. In een achterpad van 2 meter breed kan een auto parkeren en die belemmert de doorgang van zowel bewoners als hulpdiensten.

3 K5: Erfafscheidingen

Twee personen geven aan dat er bij deze eis veel interpretatieverschillen bestaan, bijvoorbeeld over wat als openbare ruimte moet worden gezien en over de vraag waar de erfafscheiding moet komen te staan. Volgens één van hen willen de bewoners geen transparantie erfafscheidingen en maken ze ze vaak dicht om meer privacy te hebben. Bij herkeuring ontstaan dan problemen.

Volgens een ander is K5 nauwelijks een probleem, omdat er maar heel weinig woningen aan een ontsluitingsweg liggen. Maar als K5 wel van toepassing is, vindt de architect het volgens deze persoon vaak maar niks om de erfafscheiding te ontwerpen.

Twee personen zijn er groot voorstander van om van K5 een aanvullende eis te maken. De interpretatieverschillen en de problemen met herkeuring zijn daarvoor de argumenten.

Voor de brandweer levert K5 geen extra risico's op.

4 G11: parkeergarages (behorend bij een woongebouw)

Parkeergarages komen in steeds meer vormen voor en G11 kan dan niet altijd even goed toegepast worden. De dispensatiecommissie krijgt daardoor veel interpretatieverzoeken.

Eén van de trends is bijvoorbeeld dat in parkeergarage steeds meer functiemenging voorkomt: vaak bergingen in de parkeergarage. Volgens de eis moeten bergingen in een apart compartiment, maar soms levert dat een slechtere situatie op. De dispensatiecommissie keurt volgens Cora van Zwam bergingen direct aan de parkeervloer goed wanneer er een goede loopdeur in de ingang van de garage zit, de toegang tot de berging inbraakwerend is en er op een goede manier bij de berging gekomen kan worden. Een berging direct achter de auto wordt afgekeurd. Hans Kooij vertelde dat ook het aantal woningen in het complex van invloed is.

Ten aanzien van de compartimentering van bergingen gaven beide brandweermannen geen eenduidig antwoord. Volgens dhr. Ploegman moeten bergingen in verband met brandveiligheid altijd in een apart compartiment liggen. Dat de dispensatiecommissie ook bergingen toestaat die direct in de parkeergarage uitkomen is voor de brandweer niet akkoord. De eis zou dan ook niet in deze richting versoepeld mogen worden. Daarentegen lijkt het dhr. Huizer geen probleem wanneer bergingen direct op de parkeervloer uitkomen. De exacte wettelijke bepalingen (Bouwbesluit) zijn hem echter niet bekend, omdat deze situatie zich nog niet heeft voorgedaan.

Andere trends bij parkeergarage zijn dat bewonersparkeren steeds meer met openbaar parkeren wordt gecombineerd en dat er steeds meer kleine appartementencomplexen worden gebouwd. Ook zie je steeds meer dat bijvoorbeeld op maaiveld geparkeerd wordt en dat over het parkeerdek een houten vlonder komt dat als een soort infomeel ontmoetingspleintje voor bewoners dienst kan doen. Dan is onduidelijk of de parkeervloer openbare ruimte of parkeergarage is.

De projectleider van Utrecht vindt dat de brandweer ook eens zou moeten kijken naar de lengte van vluchtwegen in bergingengangen. Die worden namelijk soms veel te lang.

Eén persoon vindt de formuleringen in G11 niet allemaal even eenduidig. Termen als 'goed' en 'weinig' maken dat er interpretatieverschillen ontstaan.

In Utrecht is wel discussie over 'doorzicht' en kolommen, maar niet heel veel. In Leiden is dat wel een lastig dilemma. Daar wordt gewerkt aan een parkeergarage met veel kolommen en om alle boe-hoeken op te heffen zouden overal spiegels opgehangen moeten worden. Dat is aan de ene kant nodig, maar aan de andere kant weer niet wenselijk.

In Utrecht en Leiden vindt men de verlichtingseis van 200 lux erg hoog. De respondenten vragen zich af of dat niet wat minder kan. Deze verlichtingssterkte is echter in overeenstemming met de NEN 2443 en daar moet in het kader van het Bouwbesluit aan voldaan worden, aldus de respondent uit Leiden. (Overigens stelt het Bouwbesluit de NEN 2443 niet verplicht.) De woningbouwvereniging in Leiden stelt voor om de verlichting op tijden dat niemand aanwezig is te dimmen (niet helemaal uit: dan lopen mensen in een donker gat). Als iemand nadert kan de verlichting dan weer naar volle sterkte. Dit komt tegemoet aan de eisen vanuit energiebesparing en zou de bewoners schelen in hun servicekosten.

De heer Huizer ziet een risico in het streven van het PKVW om parkeergarages af te sluiten. Hierbij moet worden opgelet dat er wel voldoende ventilatiemogelijkheden blijven. Openingen in de buitengevel worden bij voorkeur met een rooster of spijlenhekwerk afgesloten.

Tenslotte vermeldde de brandweer uit Almere dat de PKVW eis om deuren tussen collectieve ruimten sleutelbedienbaar te maken (G4) strijdig kan zijn met de brandweereis van vluchtroutes. Vanuit iedere verblijfsruimte moeten 2 vluchtwegen zijn. Dat kunnen er 2 direct naar buiten zijn, maar het is ook toegestaan dat het principe van 'doorontvluchten' wordt toegepast. Dan loopt de vluchtroute vanuit de parkeergarage naar het woongebouw en daar-tussen zit dan een 60 minuten brandwerende deur. Daar mag een slot op, maar alleen als een installatie wordt gebruikt waardoor de deur automatisch opent als er brand is. Dat kan bijvoorbeeld door aan weerszijden van de deur een rookmelder op te hangen en die te verbinden met de automatische ontsluiting van de deur. Vaak is dit kostbaar, maar het is wel een zogenaamde 'gelijkwaardige oplossing'.

5 W2; zicht en verlichting

In Leiden roept de definitie van een nis discussie op. De formulering '2 keer zo breed als diep' is verwarrend. De respondenten zouden een minimale/maximale maat voor een nis (dus een absolute maat in plaats van de huidige relatieve) prefereren.

Ook is de combinatie van de diepte van de nis en verlichting in Leiden onduidelijk. Is een nis die minder dan 2 keer zo breed is als diep zo wie zo toegestaan? En is een lamp pas noodzakelijk als de nis minder 2 keer zo breed als diep is, of is een lamp bij iedere nis (dus iedere afwijking van een vlakke gevel) noodzakelijk?

In Utrecht leveren de termen 'in het zicht' en 'entree' soms discussie op.

Guus de Willigen heeft de ervaring dat de breedte-diepte verhouding van nissen vaak niet aan de eis voldoet. Door een lamp met schemerschakelaar op te hangen kan echter meestal wel dispensatie verkregen worden. Hans Kooij heeft echter de ervaring dat bewoners de lamp vaak meteen weer weghalen, waardoor het verspilde moeite is.

Voor de brandweer levert W2 geen problemen op.

6 W5: Ramen en ventilatieopeningen; inbraakwerendheid gevelelementen

De eisen die ten aanzien van de glaslatten worden gesteld maken veel discussie los.

In de eerste plaats is onduidelijk wat nu precies moet: kitten of schroeven⁹. Er is ook vaak verwarring over het feit dat de ruit gekit is terwijl het handboek vraagt om gekitte glaslatten.

In de tweede plaats gaat de eis volgens enkele respondenten te ver. Volgens één respondent is het niet nodig om eisen aan de glaslatten te stellen, omdat het bij nieuwbouwwoningen nauwelijks voorkomt dat wordt ingebroken door de glaslatten uit te nemen. Alleen in de bestaande bouw komt dat nog wel eens voor.

Als oplossingsrichting is aangegeven (1x) dat de eis aan zou moeten sluiten bij de bepalingen die de vereniging van timmerfabrikanten hanteert ten aanzien van kitten of schroeven.

In dezelfde richting gaat de reactie van twee respondenten die zeiden dat het voldoende veilig is wanneer de ruit wordt gekit overeenkomstig de NEN norm voor beglazing. De ruit zit dan goed vast, ook als de glaslatten worden verwijderd. Uitzondering is droge beglazing: in dat geval moeten de glaslatten wel worden vastgezet met eentourschroeven, omdat het rubber tussen kozijn en ruit en tussen glaslat en ruit eenvoudig los is te maken. Een bouwplanadviseur zou eenvoudig kunnen controleren of de kit volgens de norm 4 mm diep zit en of de kit wel goed is gehecht (niet kiert).

Als derde lopen twee personen aan tegen een praktisch nadeel van eentourschroeven: dat het bij glasbreuk niet mogelijk is om de glaslatten netjes te verwijderen. De glaslatten gaan helemaal kapot.

Tot zover de reacties ten aanzien van glaslatten.

De brandweer ziet geen probleem in het afsluiten van ramen met sleutels. Ramen kunnen gebruikt worden om te vluchten, maar als de bewoners één goede vluchtweg hebben benoemd, is het voor de brandweer verder geen problemen dat de ramen worden afgesloten.

Tenslotte zijn er een aantal losstaande opmerkingen gemaakt.

- Doordat steeds meer timmerwerk gecertificeerd is, is er volgens de één steeds minder moeite met deze eis. Toch vindt een ander dat (zowel in nieuwbouw als bestaande bouw) het aantal producten of gevelelementen dat kan worden toegepast beperkt is en dat de keuzevrijheid van architecten wordt beperkt.

Noot 9 In de produktenlijst staat over glaslatten: "In geval glasoppervlakte < 1,5 vierkante meter: Verticale glaslatten aan buitenzijde gelijmd/gekit en/of voorzien van beveiligde schroeven om de 20 cm. "

- Er zijn geen problemen met ventilatieopeningen (die zijn tegenwoordig steeds meer weggewerkt in de spouw of d.m.v installaties overbodig geworden). (1x)
- Openingen van minder dan 15 cm. komen zelden voor. (1x)
- De maat van 1,5 m2 is goed; grotere ruiten moeten vaak mechanisch geplaatst worden. (1x)
- Volgens Cora van Zwam zijn niet W4 en W5 het wezenlijke probleem: het gaat om W3, de bereikbaarheid. Meer hierover onder 'andere eisen'.

7 Andere eisen

W3

Volgens Cora van Zwam zijn niet W4 en W5 het wezenlijke probleem: het gaat om W3: bereikbaarheid.

De NEN 5087 wordt momenteel aangepast, zodat in het vervolg de ramen die via duidelijke opklimmogelijkheden bereikbaar zijn ook beveiligd moeten worden.

Dan blijft echter het probleem bestaan dat de eis ten aanzien van het werkvlak wordt ontdoken: het werkvlak wordt net iets kleiner gemaakt dan de norm, zodat minder inbraakwerende (dure) ramen aangebracht hoeven te worden.

Ook de opties die bewoners krijgen tijdens de bouwperiode vormen een probleem. Als de burens besluiten een serre tegen het huis aan te laten bouwen kan dit betekenen dat de bovenverdieping van de burens ineens bereikbaar wordt. Dit zijn echter wel uitwassen waarvoor wel dispensatie wordt verleend (voor eisen die ook in het Bouwbesluit staan, wordt geen dispensatie verleend).

W4

Voor een snelle ontvluchting in geval van brand is het heel belangrijk dat een deur op de vluchtroute in één handeling geopend kan worden. Dhr. Huijzer pleit dan ook nadrukkelijk om op die deur (kan de voordeur zijn, maar hoeft niet) in de woning een panieksluiting toe te passen.

W7

Volgens Cora van Zwam is er discussie over de inbraakwerendheid van bergingen. Omdat privé-ruimtes inbraakwerend moeten zijn is dit voor de bouwer kostenverhogend. Zij is echter van mening dat het niet voldoende is om alleen de centrale toegangsdeur tot het bergingencomplex inbraakwerend te maken, omdat het sluiten van de deur dan van meerdere personen afhankelijk is.

W8

Door inbraakpreventieve maatregelen wordt het vluchten uit woningen moeilijker. Om die reden is de rookmelder (W8) erg belangrijk. Een rookmelder is echter alleen voldoende compensatie als hij ook goed gemonteerd is. In het PKVW zou aan die montage meer aandacht besteed kunnen worden. (1x)

W10

Wanneer bewoners voorgelicht worden over de veiligheid in en om hun woning zou ook aan brandveiligheid aandacht besteed moeten worden. Bijvoorbeeld dat bewoners een vluchtweg uit hun woning moeten benoemen en die route met een blinddoek moeten oefenen. Andere belangrijke onderwerpen zijn kleine blusmiddelen en het gebruik ervan. (1x)

O1

Het afstemmen van de verschillende belangen rondom de openbare verlichting blijft moeilijk. Altijd een strijd tussen gemeente en overige partijen over wat wiens verantwoordelijkheid is. (1x)

O2

Ten aanzien van het openbare parkeren zijn er ook nog wel eens strijdige belangen (in het zicht versus uit het zicht en onveilig). (1x)

8 Procedures

- De procedures zijn niet eenduidig: in Rotterdam moet je als projectontwikkelaar zelf je toetslijst invullen, maar bijvoorbeeld in Zoetermeer doet de politie het voor je (en stuurt door naar de Keurmerkcommissie). In Rotterdam duurt het soms wel lang voordat je commentaar hoort van de keurmerkcommissie, maar er zit wel altijd duidelijke uitleg bij. In Zoetermeer komt het voor dat je er nooit meer wat van terugziet; je komt dus ook niet vroegtijdig te weten wat je fout hebt gedaan. Pas heel laat (soms te laat) krijg je dat te horen. Voorzichtige conclusie is dat de politie nog steeds kampt met capaciteitsgebrek. (1x)
- Blauwhoed heeft vaak moeite met de bouwplanadviseurs van de politie; deze zijn vaak veel strenger dan het boek en weinig flexibel. Ook zijn de bpa's niet altijd consistent in hun adviezen: nu moet er in een plan bijvoorbeeld én een lamp bij de deur van de berging worden geplaatst én een lamp in het achterpad terwijl bij een vorig project dispensatie is verkregen voor het ophangen van één lamp die ook in het pad scheen. De Rotterdamse bpa's zijn wel erg goed.
- De politie zou in elke regio hetzelfde incidenten-registratiesysteem moeten gebruiken. Dan worden landelijke analyses van bijvoorbeeld mo's veel eenvoudiger. (1x)
- De projectontwikkelaar signaleert het verschijnsel dat stedenbouwkundigen vaak niet goed op de hoogte zijn van de eisen rondom het pkvw, ondanks dat er in verschillende gemeenten onder convenant gebouwd wordt. Daar ligt dus nog wel een taak op communicatie en voorlichtingsgebied.
- De ervaring van Blauwhoed is dat de gemeente toch probeert er zo goedkoop mogelijk uit te komen bij nieuwe plannen en zich vaak niet realiseren welk deel van het bouwen onder keurmerk voor hun rekening komt.
- De termijn tussen het goedkeuren van producten en het uitkomen van een nieuwe productenlijst is veel te lang. Het komt voor dat een nieuw product niet mag worden toegepast, omdat de nieuwe lijst nog niet uit is. (1x)

9 Overige opmerkingen

- Het internet zou beter benut moeten worden (1x). Idee: landelijk discussieforum of prikbord op internet, waar iedereen vragen, opmerkingen en suggesties kwijt kan. Daarmee zou bijvoorbeeld ervaring uitgewisseld kunnen worden over 'oplossingen op maat' in bestaande bouw (bijvoorbeeld een klpraam van meer dan een meter breed waar geen barrières-tangen voor in de handel zijn). Er is ook behoefte aan digitale handboeken.

Dan is het makkelijker om vanaf iedere werkplek de meest recente eisen te raadplegen. Bovendien zouden de wijzigingen ten opzichte van verouderde eisteksten aangegeven kunnen worden: in de huidige papieren handboeken is dat niet mogelijk en is het een heel werk om bij iedere wijziging uit te vinden wat er veranderd is. Op internet zouden ook lege certificaten en bijvoorbeeld lijsten met producten en fabrikanten gezet kunnen worden. Wat betreft de certificaten: nu ligt er een stapel lege in de kluis en eigenlijk is dat onnodig. De bouwplanadviseur zou ook via internet aan het Beheerinstituut door kunnen geven aan welke projecten wordt gewerkt, hoeveel certificaten zijn afgegeven, etc.

- De mate van onveiligheid verschilt per gebied, terwijl toch dezelfde eisen even zwaar meetellen. Uniformiteit is echter belangrijk (bijvoorbeeld omdat het PKVW voor landelijk werkende organisaties anders niet meer te bevatten is) en moet behouden blijven. (1x)
- Tip: vergelijk ook eens een onder bouwbesluit gebouwde wijk met een onder keurmerk gebouwde wijk. (1x)

Bijlage 6 Verslag van de expertmeeting

Aanwezig	• Edwin Mierop, politie Flevoland • Victor Pollen, R2B • Chris van der Nat, lid keurmerkcommissie R'dam Rijnmond • Cora van Zwam, Oranjewoud • Bauke van der Woude, projectleider Politiekeurmerk Veilig Wonen Friesland • John van der Zalm, politie Haaglanden • Theo Hesselman, Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen • Arie van Wijk, politie Hollands Midden • Fred Kreuger, Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen • Petra Reijnhoudt, DSP-groep • Nicole Smits, DSP-groep
Datum	2 maart 2004

1 Inleiding

Aan het begin van de bijeenkomst heeft iedereen zijn of haar ervaring met het Politiekeurmerk verteld en is het doel van de middag toegelicht. Petra vertelde hoe het onderzoek tot nu toe is verlopen en welke resultaten dat heeft opgeleverd.

De gevoerde discussies en overige opmerkingen staan hieronder geordend naar de vijf eisen. Aan het eind zijn de overige opmerkingen bijeen gezet.

2 K4: achterpaden

Achterpaden die tijdens inspecties door R2B niet blijken te voldoen komen steeds minder vaak voor. Volgens Victor kan dat komen door de informatie die hij geeft tijdens de cursus en tijdens keuringen.

Victor ziet in de praktijk dat afsluitingen (poorten aan het begin van achterpaden) niet werken. Ze zijn opklimbaar, niet of nauwelijks flipperbeveiligd en maken herrie, hetgeen voor bewoners reden kan zijn de poorten weg te willen hebben. Zeker na enige tijd zijn de poorten niet meer zelfsluitend (dranger kapot).

In de dispensatiecommissie worden afsluitbare achterpaden volgens Cora vaak aangeboden als compensatie, maar de dispensatiecommissie schrijft ze er vaak uit.

Volgens Victor is niet duidelijk dat andere eisen (zoals onthoeking) nog steeds gelden als het achterpad afsluitbaar wordt gemaakt.

Bauke vindt dat we goed moeten kijken wat echt aan de eis ten grondslag ligt. Theo geeft aan dat in een vorige versie van de eis kort en doodlopend werd geëist en dat dat is versoepeld (onthoeking toegestaan) toen het te veel problemen opleverde. Nu is de onthoeking weer een probleem. De eis dreigt steeds verder versoepeld te worden.

Theo vraagt zich af of dan maar weer alle achterpaden doodlopend moeten zijn, maar anderen vinden dit te ver gaan.

Onthoeking moet toegestaan blijven. CNO wil duurzame onthoeking (besluitnummer : 19.05.2003/010)

Cora vindt de doorlopende structuren erg slecht. S6 wordt bijgesteld en daarin komt dat ook aan bod. Soms worden doorlopende structuren wel goedgekeurd, omdat mensen anders te ver om moeten lopen naar het containerverzamelpunt.

Vaak is onduidelijk wat het 'toepad' is (is in termen van het PKVW 'verbindingspad tussen de openbare weg en het daadwerkelijke achterpad'). Vaak is een toepad tegelijk het echte achterpad. Voorgesteld wordt om het onderscheid te laten vallen. Er is geen overeenstemming of dit ook moet betekenen dat voor alle achterpaden één minimale breedte (bijvoorbeeld 2 meter of 1,80 meter) gehanteerd zou moeten worden.

Ook wordt de lengte van het achterpad verschillend geteld. Chris legt uit dat het aantal woningen geteld moet worden dat aan de langste route door het 'netwerk' ligt.

Sommigen zijn ervoor om de lengte van het achterpad niet uit te drukken in aantal woningen, maar in meters.

Voorstellconclusie:

- back to basic: achterpaden moeten kort, recht, doodlopend en goed verlicht zijn, met de breedte in relatie tot de lengte;
- eis aanpassen zodat doorlopende achterpaden zoveel mogelijk worden voorkomen (geen doorgaande routes);
- hoeken (waar onthoekt moet worden) gelijk toestaan in de eis, mits ze duurzaam zijn (zie hiervoor besluit CNO als bijlage);
- hekken om achterpad af te sluiten zoveel mogelijk weren (hekken als achterpadstop wel toegestaan);
- onderzoeken of de eisen die het verbindingspad tussen de openbare weg worden betreffen verduidelijkt kunnen worden;
- onderzoeken of de lengte van achterpaden beter in meters kan worden uitgedrukt. Maar dan als maximum (dus maximaal 10 woningen, waarbij het achterpad niet langer mag zijn dan zeg 40 meter).

3 K5: Erfafscheidingen

K5 levert veel discussie op, maar het aantal dispensaties is klein, waarschijnlijk omdat er veel keuzevrijheid is en het regelmatig voorkomt dat de eis 'niet van toepassing' wordt verklaard of door het feit dat de formulering van de eis veel ruimte tot interpretatie leidt. R2B keurt goed wanneer de afspraken die met de Keurmerkcommissie zijn gemaakt zijn nagekomen. John vindt dat duidelijker moet worden wat echt verplicht is volgens deze eis. Een erfafscheiding mag geen opstapjes bieden, maar 1,80 meter is zo laag dat overklimming niet moeilijk is. Ook moet met de privacy van bewoners rekening gehouden worden. Cora vindt de vraag 'waar moet het' het belangrijkste. Het heeft geen zin als een tuin deels afgeschermd is en deels gewoon toegankelijk is. Probleem bij grotere kavels is vaak, dat de erfafscheiding niet op de woningen aansluiten en dus 'lek' zijn.

Voorstellconclusie:

- aanvullende eis van maken;
- alleen duurzame erfafscheidingen toestaan (en duurzaam zo goed mogelijk definiëren);
- opstapjes en overklimbaarheid laten vervallen;
- 1,80 m hoogte handhaven en in de toelichting aangeven dat het bedoeld is om de scheiding van privé en openbaar te onderstrepen en niet zozeer dat een inbreker er nooit overheen zou kunnen;
- betere definitie van de plaats waar erfafscheidingen belangrijk zijn;
- scherper onderscheid tussen wat verplicht is binnen deze eis en wat tips zijn.

4 G11: Parkeergarage (behorend bij een woongebouw)

Voor G11 zijn tussen 2000 en 2002 opvallend veel dispensatieverzoeken afgewezen. Voor G11 zijn in 2003 (volgens Cora's inschatting) wat meer dispensatieverzoeken toegewezen, vooral omdat bij de aanvragen creatievere oplossingen worden geboden en omdat CNO de Dispensatiecommissie meer ruimte heeft gegeven.

Cora vraagt zich af of G11 niet gesplitst moet worden in meerdere eisen, die specifiek op bepaalde veelvoorkomende situaties worden toegesneden. Het type 'geparkeerde auto's onder een dek met toegangen tot woningen aan de rand' komt bijvoorbeeld steeds meer voor. Zouden die parkeervloeren altijd afgesloten moeten zijn of kan toegestaan worden dat bezoekers er ook parkeren (dus mix van O2 en G11)?

Volgens Theo is het risico reëel dat dit soort 'parkeervloer' ontwerpen (zeker na een aantal jaren na oplevering) veel overlast en criminaliteit aantrekken (immers semi openbaar, weinig toezicht/overzicht mogelijk, het trekt kinderen aan om rond de auto's te gaan spelen met alle kans op spelvandalisme, hangjongeren vinden het ook prachtig). Een waarschuwing in het Politiekeurmerk lijkt hem nodig. Hij zou in dit soort ontwerpen altijd afsluiting willen eisen en bezoekersparkeren elders realiseren. Door afsluiting is de gebruiksgroep in ieder geval beperkt en kunnen bewoners onderling afspraken maken over spelen in die ruimte.

Een andere mogelijkheid is om de eis één geheel te laten, maar wel hogere eisen te stellen wanneer meer bewoners van de garage gebruik maken.

Vaak zijn problemen met G11 in combinatie met G7. Wat betreft het toestaan van bergingen direct in de parkeergarage lijkt het alsof iedere brandweer z'n eigen eisen stelt. Formeel heeft de lokale brandweer daar volgens het Bouwbesluit ook recht toe. Nibra probeert eenheid te scheppen. Formeel (volgens het bouwbesluit) zijn bergingen in de parkeergarage toegestaan, zo blijkt uit een belronde door Nicole.

In de dispensatiecommissie worden volgens Cora entrees naar bergingen (eventueel in combinatie met woningentrees) goedgekeurd als de deur goed bereikbaar is en goed in het zicht ligt. Het wordt afgekeurd als de parkeerplaats direct tegen de berging aan ligt, dus zonder scheidend pad. Ook verlichting bij die bergingsdeuren speelt een rol.

Het PKVW heeft zich aan de NEN 2443 gecommitteerd, maar in de praktijk vindt met de verlichtingseisen vaak te hoog. Bewoners schakelen bijvoorbeeld lampen uit om energie te besparen.

Zou minder licht toegestaan kunnen worden als de parkeergarage verder bijvoorbeeld heel overzichtelijk is? Dat zal afhangen van de concrete situatie.

CNO heeft een besluit genomen (besluitnummer: 05.02.2004/007) dat dispensatie mogelijk is voor situaties waarbij het licht tot 10 lux gedimd mag worden op momenten dat niemand aanwezig is. Voorwaarde is wel, dat het systeem moet kunnen bepalen of iemand aanwezig is: zolang iemand in de garage of de bergingen is, mag het licht niet gedimd worden. Ook moeten de detectiepunten buiten de parkeergarage zitten: voordat iemand binnen komt moet het licht al aan zijn.

Voorstell/conclusie:

- overwegen of G11 gesplitst moet worden voor verschillende situaties;
- maak duidelijk welke eisen gelden voor welk type parkeervloeren als niet gesplitst;
- de 'wat' tekst blijft hetzelfde;
- in 'hoe' moet vermeld worden dat bergingen in de parkeergarage onder voorwaarden zijn toegestaan;
- overwegen of de eis strenger moet worden naarmate meer bewoners van de parkeergarage gebruik maken;
- overwegen of mogelijkheden voor het dimmen van licht in de 'hoe' tekst vermeld worden of dat dimmen alleen via dispensaties eventueel toegestaan worden.

5 W2: Entree; zicht en verlichting

De definitie van entree en het onderscheid tussen voordeur en andere deuren moet duidelijker. Ook moeten voor een object maar één benaming gebruikt worden: alleen 'armatuur' en 'aansluitpunt voor verlichting'.

Discussie bestaat over hoe nauwkeurig een overkapping of nis (in centimeters hoogte, breedte, diepte) gedefinieerd moet worden. Een aantal aanwezigen zou liever exacte maten gebruiken. Het is immers bijvoorbeeld niet nodig een lamp te eisen onder een heel ondiep luifeltje dat heel hoog tegen de gevel hangt.

Cora geeft aan dat een nis van dezelfde afmetingen in twee verschillende situaties heel verschillend beoordeeld kan worden. Exacte maten zijn dus niet wenselijk. De dispensatiecommissie hanteert als criterium dat de entree vanuit de openbare ruimte goed zichtbaar is.

Volgens Chris is het doel van de lamp in een nis of onder een overkapping, dat de openbare verlichting door de nis of overkapping wordt tegengehouden en dat een persoon bij de voordeur in het donker zal staan. Om dat tegen te gaan wordt een lamp geëist. Probleem met W2 is echter, dat een lamp bij een nis of overkapping niet hoeft als uit de openbare ruimte voldoende licht op de voorgevel afstraalt. Dan staat die persoon echter met z'n gezicht in de schaduw. Eigenlijk zou alleen verlichting vanuit de openbare ruimte dus niet goedgekeurd mogen worden.

De lamp moet perse in de nis. Soms wordt de lamp meer richting straat geplaatst, maar dat is niet in overeenstemming met het doel van lamp (het gezicht aanlichten).

Theo vertelt wat het oorspronkelijke idee van deze eis was: dat nissen altijd ongewenst zijn. Dat is later versoepeld door als extra eis op te nemen dat bij een nis een armatuur moet.

Victor vraagt zich af of een armatuur perse door de bouwer aangebracht moet worden of dat het voldoende is wanneer bewoners een tegoedbon krijgen.

Volgens de aanwezigen moet het een basis eis blijven.

Voorstellconclusie:

- handhaven als basis-eis;
- definitie van entree aanscherpen: helder onderscheid wat t.a.v. voordeur of t.a.v. andere deuren wordt geëist;
- alleen de woorden 'armatuur' of 'aansluitpunt voor verlichting' hanteren;
- keuze maken tussen enerzijds het exact definiëren (meetbaar) van nissen en overkappingen en anderzijds de beoordeling van de zichtbaarheid van de hoofdentree overlaten aan het oordeel van dispensatiecommissie overlaten;
- back to basic: in principe is een nis niet wenselijk; als er toch een nis is, is een lamp verplicht (geen dispensatie verlenen als uit openbare ruimte voldoende licht op gevel schijnt);

6 W5: Ramen en ventilatie-openingen; inbraakwerendheid gevelelementen

Fred heeft 200 projecten met gecertificeerde woningen bekeken en glasbreuk blijkt meer voor te komen, maar het verwijderen van glaslatten maar heel weinig. Onduidelijk is of dat komt doordat die glaslatten beveiligd waren.

Chris vertelt over een test, waarbij glaslatten genageld (gespijkerd) of gekit waren. De glaslatten in kit konden er zo uitgesneden worden.

Maar waar het volgens Chris écht om gaat is het feit dat de bevestiging van glaslatten in nieuwbouw in de NEN 5096 goed is geregeld. In het PKVW hoeven daarom geen extra eisen aan glaslatten gesteld te worden.

De eisen die aan glaslatten worden gesteld verschillen nu nog in nieuwbouw en bestaande bouw (beveiligde schroeven in bestaande bouw, kruiskop-schroeven in nieuwbouw). **Tip** aan werkgroep handboek BB: dat verschil zou rechtgetrokken moeten worden.

In bestaande bouw moet ook de vraag gesteld worden óf wel eisen aan de glaslatten gesteld moeten worden als het in de MO's nauwelijks voorkomt.

Voorstellconclusie:

- passage over glaslatten verwijderen: zowel in eis als toelichting.

7 Andere eisen of andere onderwerpen

W4, G3, G7 en W7 leveren volgens de analyse van de dispensaties vaak problemen, maar worden om de volgende redenen toch niet in dit onderzoek betrokken. W4 is conform Bouwbesluit en daarvoor worden geen dispensaties verleend. Bij G3 gaat het vooral om verlichting bij de entree of om kleinere dingen zoals postkasten en flipperbeveiliging.

G7 is vooral een probleem samen met G11 en wordt dus in dat opzicht wél in het onderzoek meegenomen. Als voor G7 op zichzelf dispensaties worden aangevraagd gaat het vaak om toegangen onder maaiveld. Ten aanzien van W7 wordt nog gediscussieerd over de vraag of bergingen weer in het Bouwbesluit opgenomen moeten worden.

TIP aan werkgroep handboek NB: neem hierover alvast in handboek NB een eis op zodat woningen niet onder keurmerk worden gebouwd zonder schuur of berging.

Projectleiders lopen vaak op tegen het probleem dat het PKVW niet is ingebed in reguliere bouwprocedures. Van de andere kant zoekt de politie ook vaak niet naar extra (advies) werk. Gevolg is dat projecten regelmatig erg laat of te laat aan het PKVW worden getoetst.

Tijdens R2B inspecties blijkt steeds vaker dat er geen convenant is afgesloten. Dat is geen reden om een project af te keuren, want een convenant op zich is niet verplicht. De procedure via de keurmerkcommissie, die toetslijst goedkeurt, is echter wél verplicht. Een keurmerkcommissie ontbreekt echter in sommige gebieden, bijvoorbeeld rond Eindhoven. Ook is de rol van de keurmerkcommissie vaak onduidelijk.

In het handboek of op internet zou de procedure en een lijstje moeten staan van stukken die aan R2B ter beschikking gesteld moeten worden.

De overheden (waaronder de gemeenten) zijn volgens Theo niet gewend om zich aan kwaliteitseisen te onderwerpen. Bekeken moet worden hoe het PKVW daarop aan kan sluiten. Volgens Chris werken gemeenten in de toekomst graag met certificeringinstellingen. De private partijen laten hun plannen dan toetsen en de gemeente controleert alleen of de stempel erop staat. Dat is vergelijkbaar met de huidige keurmerkcommissie die de toetslijst goedkeurt en R2B die uitgaat van die goedgekeurde toetslijst.

Bauke vindt dat de aanvullende eisen omgevormd zouden moeten worden naar aandachtspunten. Victor is het daarmee eens: projecten hebben bijna nooit problemen om aan de 60% te voldoen.

Chris merkt op dat bij het versoepelen van een eis ook rekening gehouden moet worden met degene die in het verleden hun best hebben gedaan aan de (oude) eis te voldoen. Aan hen moet goed uitgelegd worden waarom de eis versoepeld wordt en waarom de lat eerder hoger lag.

Moeten voor het indienen van dispensatieverzoeken kosten berekend worden? Doel hiervan zou zijn om alleen dispensatieverzoeken te krijgen wanneer de partijen serieus eerst naar alternatieven hebben gezocht.

8 Afsluiting

De volgende expertmeeting, die staat gepland op 8 maart, komt te vervallen. In plaats daarvan zal DSP-groep buitenlandse voorbeelden zoeken over maatregelen (passend bij deze 5 eisen) en de effectiviteit ervan.

Bijlage 7 Literatuurlijst

Documenten deskresearch

Analyse inbraken in 95 PKVW gecertificeerde woningen, 2003.

Analyse onderzoeksrapporten R2B over 2002.

Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen®, "Quick-scan" onderzoek naar de werkwijze (MO) van woninginbrekers in 5 politieregio's in Nederland in 2002, Houten, 2003.

Dulk, van, Inbo, Beslissen over het Politiekeurmerk Veilig Wonen, concept eindrapport, 1 mei 2000.

Kooistra, Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen, Houten, 25 februari 2003.

Nat, van der, Beheerinstituut Politiekeurmerk Veilig Wonen®, Overzicht Inspectierapporten PKVW 2001, juli 2002.

Trigt, van, Expertisecentrum Woningcriminaliteit, Ruimtelijke richtlijnen voor sociale veiligheid, Stageverslag deel 2: handreiking voor de planoloog [stappen op weg naar het politiekeurmerk veilig wonen® nieuwbouw], mei 2000.

Zwam, van, Oranjewoud, Politiekeurmerk Veilig Wonen, Overzicht dispensaties 2000-2002, juni 2003

Documenten aanvullend literatuuronderzoek

K4: Achterpaden

Design Council, Right up your alley, how local communities are shutting out crime.

<http://www.crimereduction.gov.uk/gating.htm>

<http://www.crimereduction.gov.uk/gating.pdf>

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/cumbria/3368307.stm>

http://www.ukonline.gov.uk/News/NewsArticle/fs/en?CONTENT_ID=4011117&chk=t9WEJx

http://www.surreycc.gov.uk/sccwebsite/sccwspages.nsf/LookupWebPagesByTITLE_RTF/Alley-gating+to+combat+crime?opendocument

<http://www.crimereduction.gov.uk/burglary42.htm>

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/brf201.pdf>

<http://www.macgrove.org/programs/crime/alleygardens.htm>

<http://www.macgrove.org/programs/crime/2003%20AGA%20Map.pdf>

<http://www.tameside.gov.uk/tmbc/alleygating.html>

<http://www.renewal.net/Documents/Solving%20the%20Problem/Alleygating.doc> (!)

http://www.csir.co.za/akani/2003/nov/pdfs/paper_klandman.pdf

http://www.cityofseattle.net/economicdevelopment/biz_district_guide/biz_dist_pages/alley_security_lighting.htm

<http://www.macgrove.org/programs/crimeprogs.htm>

<http://www.cityofchicago.org/StreetsAndSan/Electricity/AlleyLights.html>

<http://www.cityofchicago.org/cp/Alerts/SafetyTips/PersonalSafety/AlleySafety.html>

<http://www.davidicke.net/newsroom/europe/netherlands/070400a.html>

<http://www.haarlem.nl/smartsite21246.htm>

K5: Erfafscheidingen

<http://www.met.police.uk/crimeprevention/garden2.htm>

<http://www.gloucestershire.police.uk/crimereduct/2.html>

G11: Parkeergarage (behorend bij een woongebouw)

Design Council, Huncky-dory multistorey, how one man's innovation transformed a crime-ridden car park.

<http://www.region.peel.on.ca/planning/cpted/cpted-parking.pdf>

<http://www.ncjrs.org/pdffiles/cptedpkg.pdf>

W2: Entree; zicht en verlichting

http://www.cleveland.police.uk/crime_prevention/home_garden/security_lighting.htm

<http://www.derbyshire.police.uk/reducingcrime/12.html>

<http://www.tennessean.com/features/home/archives/04/02/46590473.shtml>

<http://home.epix.net/~ghonis/norcord.htm>

<http://www.manchester.gov.uk/housing/services/crime/crime.htm>

<http://www.raymond-nh.com/html/Outdoor%20Lighting%20Standards.pdf>

<http://www.co.chatham.nc.us/BulletinBoardItems/DraftLightingOrdinance.htm>

W5: Ramen en ventilatie-openingen; inbraakwerendheid gevelelementen

<http://www.slcgov.com/police/community/Residential%20Security.pdf>

<http://vspp.fgov.be/TCC4bisv0NL.doc>

<http://www.manchester.gov.uk/housing/privatesector/security2.htm>

Overig

<http://www.crimereduction.gov.uk/>

<http://www.uwe.ac.uk>

<http://www.securedbydesign.com/developers/index.html>

http://www.securedbydesign.com/developers/new_homes.html

<http://www.aic.gov.au/publications/tandi/ti49.pdf>

<http://www.aic.gov.au/publications/tandi/ti232.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/housinginwestyorkshire.pdf>

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/crrburg1.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/burglary60.htm>

<http://www.crimereduction.gov.uk/burglary60.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/fordbridge.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/rochdale.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/stirchley.pdf>

<http://www.crimereduction.gov.uk/yewtree.pdf>

<http://www.spacesyntax.net/symposia/SSS4/fullpapers/46Shu-Huangpaper.pdf>

<http://www.ci.casa-grande.az.us/cgpd/crimepreventiontips.php>